σεως ευρεσιτεχνίας την οποία κατέχει, εκφράζοντας απαιτήσεις καταφανώς υπερβολικές όσον αφορά το ύψος των δικαιωμάτων την καταβολή των οποίων μπορεί να αξιώσει.

5. Συνιστά κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης επιχειρήσεως η άρνησή της να προμηθεύει μεμονωμένως ορισμένα προϊόντα, η άσκηση πιέσεων στους ανεξαρτήτους διανομείς προκειμένου να ευθυγραμμιστούν με τις δικές της πρακτικές που εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις και η μη εκπλήρωση των υποχρεώσεών της που απορρέουν από την εγγύηση που χορηγείται για τις συσκευές που έχει θέσει σε εμπορία, όταν αυτές χρησιμοποιούνται με αναλωτά προϊόντα άλλων κατασκευαστών.

6. Εφόσον μπορεί, στην περίπτωση που το απαιτεί η προστασία των δικαιωμάτων της, να εφαρμόσει τις διαδικασίες που προβλέπουν οι διάφορες εθνικές νομοθεσίες στον τομέα της ευθύνης του κατασκευαστή ή της ψευδούς διαφημίσεως, επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση δεν μπορεί να αντλήσει επιχείρημα από τον δήθεν επικίνδυνο χαρακτήρα ή τη δήθεν κατώτερη ποιότητα των προϊόντων των ανταγωνιστών της που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν με τη βοήθεια συσκευής που κατασκευάζει και θέτει σε εμπορία για να δικαιολογήσει καταχρηστικές πρακτικές που συνίστανται στην προσπάθεια αποκλεισμού των προϊόντων αυτών από την αγορά προκειμένου να προστατεύσει την εμπορική της θέση.

7. Ο κύκλος εργασιών στον οποίο αναφέρεται το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το οποίο θεσπίζει τα κριτήρια προσδιορισμού του ύψους των διοικητικών προστίμων που μπορούν να επιβληθούν στις επιχειρήσεις που παρέβησαν τους κανόνες περί ανταγωνισμού, είναι ο συνολικός κύκλος εργασιών της επιχειρήσεως.

## ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ( δεύτερο τμήμα )
## της 12ης Δεκεμβρίου 1991 *

Στην υπόθεση Τ-30/89,

**Hilti AG,** με έδρα το Schaan, Λιχτενστάιν, εκπροσωπούμενη από τον Oliver Axster, δικηγόρο Düsseldorf, και τον John Pheasant, solicitor, του δικηγορικού γραφείου Lovell White Durrant, Βρυξέλλες, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο Loesch, 8 rue Zithe,

προσφεύγουσα,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

κατά

**Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,** εκπροσωπούμενης από την Karen Banks, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενη από τον Nicholas Forwood, QC, δικηγόρο Αγγλίας και Ουαλίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Roberto Hayder, εθνικό υπάλληλο αποσπασμένο στη Νομική Υπηρεσία, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

υποστηριζόμενης από

την εταιρία **Bauco ( UK ) Ltd.,** με έδρα το Chessington, Ηνωμένο Βασίλειο, εκπροσωπούμενη από τον Clifford George Miller, solicitor, του δικηγορικού γραφείου Simmons & Simmons, Λονδίνο, με αντίκλητους στο Λουξεμβούργο τους δικηγόρους Elvinger και Hoss, 15, Côte d'Eich,

και

την εταιρία **Profix Distribution Ltd.,** με έδρα το West Bromwich, Ηνωμένο Βασίλειο, εκπροσωπούμενη από τον Titcomb, solicitor, του δικηγορικού γραφείου Evershed Wells & Hind, Birmingham, και, κατά την προφορική διαδικασία, από τον Lasok, barrister, με αντίκλητους στο Λουξεμβούργο τους δικηγόρους Faltz & Associés, 6, rue Heine,

παρεμβαίνουσες,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της αποφάσεως 88/138/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 22ας Δεκεμβρίου 1987, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ ( IV/30.787 και 31.488 — Eurofix-Bauco κατά Hilti, ΕΕ 1988, L 65, σ. 19 ),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ( δεύτερο τμήμα ),

συγκείμενο από τους A. Saggio, πρόεδρο, Χ. Γεραρή, C. P. Briët, D. P. M. Barrington και B. Vesterdorf, δικαστές,

γραμματέας: H. Jung

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και ύστερα από την προφορική διαδικασία της 24ης και της 25ης Απριλίου 1991,

εκδίδει την ακόλουθη

## Απόφαση

### Το ιστορικό της διαφοράς

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 21 Μαρτίου 1988 η εταιρία Hilti AG (στο εξής: Hilti) ζήτησε την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής της 22ας Δεκεμβρίου 1987 (στο εξής: απόφαση), με την οποία η Επιτροπή, πρώτον, διαπίστωσε ότι η προσφεύγουσα κατείχε εντός της ΕΟΚ δεσπόζουσα θέση στις αγορές πιστολιών καρφώματος καθώς και καρφίδων και δεσμίδων φυσιγγίων για τα πιστόλια αυτά και ότι έκανε κατάχρηση της θέσεως αυτής κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ· δεύτερον, της επέβαλε πρόστιμο ύψους 6 εκατομμυρίων ECU και, τρίτον, τη διέταξε να παύσει τις παραβάσεις που της προσάπτονται.

2 Η προσφεύγουσα Hilti, είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός πιστολιών καρφώματος καθώς και καρφιών και δεσμίδων φυσιγγίων ΣΣΛΠ (συστήματα ΣΣΛΠ = συστήματα στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα). Η Hilti, που εδρεύει στο Λιχτενστάιν, όπου πραγματοποιεί και τις κύριες κατασκευαστικές της δραστηριότητες, ασκεί επίσης κατασκευαστική δραστηριότητα στο Ηνωμένο Βασίλειο και σε άλλες χώρες της Ευρώπης.

3 Οι επιχειρήσεις Profix Distribution Ltd. (πρώην Eurofix, στο εξής, αναλόγως της φύσεως των συμφραζομένων, Profix ή Eurofix) και Bauco (UK) Ltd. (στο εξής: Bauco), που εδρεύουν στο Ηνωμένο Βασίλειο, παράγουν, μεταξύ άλλων, καρφιά προοριζόμενα να χρησιμοποιηθούν σε πιστόλια καρφώματος κατασκευαζόμενα από την προσφεύγουσα. Οι Profix και Bauco ισχυρίζονται ότι οι εμπορικές πρακτικές της προσφεύγουσας κατά την υπό κρίση περίοδο είχαν ως σκοπό να τις αποκλείσουν από την αγορά καρφιών που χρησιμοποιούνται στις συσκευές της Hilti.

4 Με καταγγελία που κατέθεσε στις 7 Οκτωβρίου 1982, δυνάμει του άρθρου 3 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής

των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ( ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25, στο εξής: κανονισμός 17 ), η Eurofix κατήγγειλε στην Επιτροπή ότι η Hilti, μέσω των θυγατρικών της στην ΕΟΚ, εφάρμοζε εμπορική στρατηγική που αποσκοπούσε στον αποκλεισμό της από την αγορά καρφιών τα οποία χρησιμοποιούνται στις συσκευές Hilti. Η Eurofix υποστήριξε, κατ' ουσίαν, ότι η Hilti ηρνείτο να εφοδιάσει τους ανεξαρτήτους αντιπροσώπους ή διανομείς των προϊόντων της, όταν η παραγγελία δεν περιελάμβανε αντίστοιχο συμπλήρωμα καρφιών δικής της κατασκευής. Η Eurofix προσέθεσε ότι, προκειμένου να μπορέσει να πωλήσει τα καρφιά της για πιστόλια καρφώματος Hilti, προσπάθησε να επιτύχει η ίδια την προμήθεια των δεσμίδων αυτών· η Hilti έπεισε τον ανεξάρτητο αντιπρόσωπό της στην Ολλανδία να διακόψει τις προμήθειες δεσμίδων φυσιγγίων που η Eurofix προμηθευόταν παλαιότερα από αυτήν την πηγή· τέλος, η Hilti αρνήθηκε να προμηθεύσει τις δεσμίδες φυσιγγιών τις οποίες η Eurofix ζήτησε απευθείας από αυτήν. Η Eurofix διευκρίνισε, εξάλλου, ότι ματαίως ζήτησε από τη Hilti άδεια εκμεταλλεύσεως, και ότι, μολονότι της χορηγήθηκε μεταγενέστερα άδεια βάσει της νομοθεσίας περί ευρεσιτεχνιών που ισχύει στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι όροι της αδείας καθορίστηκαν από τον ελεγκτή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Η Hilti κατέστησε σαφές στην καταγγέλλουσα ότι θεωρούσε ότι η άδεια αυτή δεν της παρείχε κανένα δικαίωμα σχετικό με το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχυριζόταν ότι η ίδια είχε στο Ηνωμένο Βασίλειο.

5 Η Bauco προέβη σε ανάλογη καταγγελία προς την Επιτροπή, ισχυριζόμενη ότι η Hilti παραβαίνει το άρθρο 86 και ζήτησε τη λήψη προσωρινών μέτρων. Στην επίσημη καταγγελία της 26ης Φεβρουαρίου 1985 η Bauco υποστήριξε ότι οι πελάτες της δεν μπορούσαν να αγοράσουν δεσμίδες φυσιγγιών Hilti χωρίς καρφιά κατασκευής Hilti, οπότε η Bauco αντιμετώπιζε δυσκολίες ως προς τη διάθεση των δικών της καρφιών. Η Hilti αρνήθηκε να προμηθεύσει δεσμίδες φυσιγγίων στην Bauco και οι προσπάθειες της Bauco να αγοράσει, μέσω τρίτων, δεσμίδες φυσιγγίων από ανεξάρτητο διανομέα της Hilti στις Κάτω Χώρες παρεμποδίστηκαν. Τέλος, η Hilti μείωσε τις εκπτώσεις που παρείχε επί των προϊόντων της στους πελάτες της Bauco, επειδή αγόραζαν καρφιά Bauco. Εξάλλου, η Hilti αρνήθηκε να χορηγήσει στην Bauco άδεια να κατασκευάζει ή να εισάγει δεσμίδες φυσιγγίων. Όταν η Bauco προέβη στην κατασκευή ή στην εισαγωγή τέτοιων δεσμίδων, η Hilti ζήτησε τη λήψη προσωρινών μέτρων λόγω παραποίησεως και προσβολής του δικαιώματός της πνευματικής ιδιοκτησίας. Κατόπιν αυτού, η Bauco δέχθηκε να συνάψει συμφωνία, στις 4 Δεκεμβρίου 1984, με την οποία αναλάμβανε την υποχρέωση να μην πωλεί, εισάγει ή κατασκευάζει δεσμίδες φυσιγγίων με σχέδια τα οποία αποτελούν αντιγραφή προσχεδίων επί των οποίων η Hilti κατέχει δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή τα οποία αποτελούν παραποίηση των ευρεσιτεχνιών των οποίων η Hilti είναι δικαιούχος. Η Bauco δήλωσε ότι ζήτησε τη χορήγηση αδείας εκμεταλλεύσεως, αλλά φοβόταν ότι, λόγω του δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας που διεκδικούσε η Hilti, η άδεια αυτή δεν θα της ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη. Εν πάση περιπτώσει, οι όροι της αδείας εκμεταλλεύσεως καθορίστηκαν στη συνέχεια από τον ελεγκτή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

6 Κατόπιν των καταγγελιών αυτών η Επιτροπή ζήτησε από τη Hilti ορισμένες πληροφορίες, σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού 17, και διεξήγαγε έρευνα στις εγκαταστάσεις μιας από τις θυγατρικές της. Η Επιτροπή, θεωρώντας πιθανό ότι η Hilti κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά πιστολιών καρφώματος και άλλων αναλωτών προϊόντων προοριζόμενων για τα πιστόλια αυτά και ότι είχε κάνει κατάχρηση της θέσεως αυτής, κίνησε τη διαδικασία διαπιστώσεως παραβάσεως κατά της Hilti. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής η Hilti υπέγραψε, στις 27 Αυγούστου 1985, προσωρινή ανάληψη υποχρεώσεων, με την οποία δήλωσε ότι θα έπαυε τις πρακτικές που της προσήψε η Επιτροπή, μέχρις ότου αυτή η τελευταία καταλήξει σε συμπέρασμα επί της υποθέσεως.

7 Στις 4 Σεπτεμβρίου 1987 η Hilti ανέλαβε μόνιμη δέσμευση με το εξής περιεχόμενο:

« 1. Η Hilti AG αναλαμβάνει καλόπιστα η ίδια και για λογαριασμό των θυγατρικών της εταιριών στην Κοινότητα που της ανήκουν κατά πλήρη κυριότητα τη δέσμευση:

α) να εφαρμόζει σε μόνιμη βάση τις δεσμεύσεις που ανέλαβε στις 27 Αυγούστου 1985 προσωρινά στις ανωτέρω υποθέσεις, και ιδίως να μην εξαρτά, εντός της Κοινότητας άμεσα ή έμμεσα, τις πωλήσεις των γεμιστήρων φυσιγγίων άμεσης στερέωσης από τις πωλήσεις καρφιών άμεσης στερέωσης· και, κατά συνέπεια, να μη σωρεύει τις αγορές δεσμίδων φυσιγγίων με τις αγορές άλλων προϊόντων για τον υπολογισμό των εκπτώσεών της·

β) να εφαρμόζει, για τα προϊόντα άμεσης στερέωσης, κατά τρόπο που να συνάδει με τις δεσμεύσεις που αναφέρονται στο στοιχείο α και μόνον με τις τρεις κατωτέρω εξαιρέσεις, πολιτική εκπτώσεων βασιζόμενη σε ακριβείς οργανικούς και διαφανείς πίνακες εκπτώσεων για ποσότητες/αξίες, εφαρμοζόμενους κατά τρόπο ενιαίο και χωρίς διακρίσεις·

Οι τρεις προαναφερόμενες εξαιρέσεις είναι οι εξής:

i) απάντηση σε ανταγωνιστική προσφορά τρίτου·

ii) συμβάσεις μεμονωμένα συναπτόμενες με πελάτες οι οποίοι, κατά παράδοση ή δεδομένων ειδικών αναγκών τους ή συνθηκών, αρνούνται να συναλλάσσονται με τη Hilti εκτός του πλαισίου μιας τέτοιας συμβάσεως·

iii) ειδικές αληθινές ενέργειες προώθησης των προϊόντων

(...)

Αποτέλεσμα της εφαρμογής αυτής της πολιτικής είναι ότι αποκλείονται ορισμένα είδη εκπτώσεων όπως οι εκπτώσεις σε πιστούς πελάτες.

γ) να μην αρνείται, εκτός για λόγους αντικειμενικά βάσιμους να προμηθεύει προϊόντα άμεσης στερέωσης σε ήδη πελάτες ούτε, ανταποκρινόμενη σε οποιαδήποτε παραγγελία, να περιορίζει την ποσότητα των προϊόντων άμεσης στερέωσης που οφείλει να προμηθεύσει· να συνεχίσει δε να υποβάλλει στην Επιτροπή τριμηνιαίες εκθέσεις σχετικά με οποιαδήποτε άρνησή της να προμηθεύσει προϊόντα άμεσης στερέωσης, με μνεία των λόγων της αρνήσεως αυτής·

δ) να παραιτηθεί, έναντι των σημερινών ή μελλοντικών δικαιοδόχων δικαιώματος εκμετάλλευσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της στο Ηνωμένο Βασίλειο για δεσμίδες φυσιγγίων, από τα δικαιώματά της που απορρέουν από την πνευματική της ιδιοκτησία στο Ηνωμένο Βασίλειο όσον αφορά τη δεσμίδα φυσιγγίων της και, στο μέτρο που διαθέτει τέτοια δικαιώματα στην Κοινότητα, από τα αντίστοιχα δικαιώματα σχεδιασμού της δεσμίδας αυτής·

ε) να παρέχει την κάλυψη εγγυήσεως για τα εργαλεία της άμεσης στερέωσης όχι μόνο όταν χρησιμοποιούνται τα γνήσια αναλώσιμα Hilti με τα εργαλεία αυτά, αλλά επίσης όταν χρησιμοποιούνται αναλώσιμα άλλα πέραν της Hilti, ισοδύναμης ποιότητας·

στ) να θέσει σε εφαρμογή ένα ειδικό για τον όμιλο Hilti πρόγραμμα συμμορφώσεως προς τους κανόνες ανταγωνισμού και μάλιστα προς την κατεύθυνση που έχει εγκρίνει η Επιτροπή στην υπόθεση " National Panasonic ", ενημερώνοντας παράλληλα την Επιτροπή σχετικά με τα λαμβανόμενα μέτρα για την εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος.

2. Η Hilti AG αναλαμβάνει να καταβάλλει τις καλύτερες δυνατές προσπάθειες για να ενθαρρύνει τους ανεξάρτητους διανομείς των προϊόντων της άμεσης στερέωσης στην ΕΟΚ, ώστε να υιοθετήσουν τις προαναφερόμενες στο σημείο 1 δεσμεύσεις σαν μέρος της δικής τους πολιτικής.

3. Η Hilti AG αναλαμβάνει να συνεχίσει να εφαρμόζει τις ανωτέρω δεσμεύσεις των σημείων 1 και 2 μέχρις ότου διαπιστωθεί ότι δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση ή μεταβληθούν οι συνθήκες κατά τρόπο που να μην είναι πλέον δεσπόζουσα επιχείρηση. Σε οποιαδήποτε περίπτωση, αναλαμβάνει επίσης να ενημερώνει γραπτώς την Επιτροπή πριν παύσει να τηρεί οποιαδήποτε από τις ανωτέρω δεσμεύσεις. »

**Η προσβαλλόμενη απόφαση**

*Το διατακτικό*

8 Το διατακτικό της αποφάσεως έχει ως εξής:

« *Άρθρο 1*

Οι ενέργειες της Hilti AG έναντι των ανεξάρτητων κατασκευαστών καρφιών για πιστόλια καρφώματος Hilti, η οποία ακολουθούσε συμπεριφορά που αποσκοπούσε στην παρεμπόδιση της εισόδου και της διείσδυσης των εν λόγω κατασκευαστών στην αγορά καρφιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε εργαλεία της Hilti ή/και στην άμεση ή έμμεση πρόκληση ζημίας στις δραστηριότητές τους, συνιστούν κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της εν λόγω παράβασης είναι τα εξής:

1) εξάρτηση της πωλήσεως καρφιών από την πώληση δεσμίδων φυσιγγίων·

2) μείωση των εκπτώσεων και εφαρμογή άλλων πολιτικών που συνεπάγονται διακρίσεις στην περίπτωση κατά την οποία είχαν πωληθεί δεσμίδες χωρίς καρφιά·

3) παρακίνηση των ανεξάρτητων διανομέων να μην εκπληρώνουν ορισμένες παραγγελίες για εξαγωγές·

4) άρνηση εκπλήρωσης των πλήρων παραγγελιών για δεσμίδες φυσιγγίων εκ μέρους καθιερωμένων πελατών ή εμπόρων, οι οποίοι προέβαιναν ενδεχομένως σε μεταπώληση·

5) άρνηση παροχής ή καθυστέρηση των νόμιμα χορηγούμενων αδειών εκμετάλλευσης βάσει των δπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Hilti·

6) άρνηση, χωρίς αντικειμενικό λόγο, της τήρησης των εγγυήσεων·

7) εφαρμογή επιλεκτικών πολιτικών που συνεπάγονται διακρίσεις κατά των επιχειρήσεων των ανταγωνιστών και των πελατών τους·

8) μονομερής και μυστική εφαρμογή πολιτικής διαφορετικών εκπτώσεων για προνομιούχες και μη εταιρίες εκμίσθωσης εργαλείων ή μεταπωλητές στο Ηνωμένο Βασίλειο.

*Άρθρο 2*

Για τις παραβάσεις που περιγράφονται στο άρθρο 1, επιβάλλεται στη Hilti AG πρόστιμο 6 εκατομμυρίων ECU ( ... )

*Άρθρο 3*

Η Hilti AG οφείλει να παύσει τις παραβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1, στον βαθμό κατά τον οποίο δεν το έχει ήδη πράξει. Για τον σκοπό αυτό, η Hilti AG οφείλει να μην επαναλάβει ή να μη συνεχίσει οποιαδήποτε από τις πράξεις ή τη συμπεριφορά που αναφέρονται στο άρθρο 1 και να μη λάβει μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος.

*Άρθρο 4*

( ... ) »

*Τα σχετικά προϊόντα*

9 Στην απόφασή της η Επιτροπή προέβη σε περιγραφή των σχετικών προϊόντων που δεν αμφισβητήθηκε από την προσφεύγουσα ούτε κατά τη διοικητική διαδικασία ούτε κατά την παρούσα διαδικασία· η περιγραφή αυτή έχει ως εξής.

10 Ο όρος « καρφιά » αναφέρεται σε κάθε τύπο καρφιών και λοιπών μέσων στερέωσης που βάλλονται ή τοποθετούνται με πιστόλια καρφώματος. Ο όρος « φυσίγγια » αναφέρεται στα μεμονωμένα ορειχάλκινα φυσίγγια που είτε σχηματίζουν δεσμίδες φυσιγγίων για ημιαυτόματα πιστόλια καρφώματος είτε εισάγονται μεμονωμένα όταν πρόκειται για πιστόλια μιας βολής. Ο όρος « δεσμίδες φυσιγγίων » αναφέρεται σε δεσμίδες ή θήκες ( πλαστικές στην περίπτωση της Hilti ), όπου τοποθετούνται ορειχάλκινα φυσίγγια. Επιπλέον, εκτός αν αναφέρεται άλλως, δεσμίδα φυσιγγίων σημαίνει ταινία με τα περιεχόμενα σε αυτή φυσίγγια. Ο όρος « αναλώσιμα » αναφέρεται στα καρφιά και τις δεσμίδες φυσιγγίων. Με τον όρο « συστήματα στερέωσης που λειτουργούν με πυρίτιδα » περιγράφονται τα πιστόλια καρφώματος, τα καρφιά και οι δεσμίδες φυσιγγίων.

11 Πριν εμφανιστούν στην αγορά τα πιστόλια καρφώματος, οι στερεώσεις στην οικοδομική βιομηχανία γίνονταν με τρόπους που ήταν σχετικά βραδείς και δαπανηροί σε εργασία, συγκεκριμένα δε με διάνοιξη οπών και τοποθέτηση κοχλιών ή αγκίστρων, ανάλογα με την περίπτωση. Όταν το 1958 ο Martin Hilti τελειοποίησε κάποιο πιστόλι καρφώματος, το εργαλείο αυτό σημείωσε σύντομα επιτυχία. Η αρχή στην οποία στηρίζεται η λειτουργία του πιστολιού καρφώματος προσομοίαζε με την αρχή του κοινού πιστολιού, ως προς το ότι το φυσίγγι με την έκρηξή του ωθεί με μεγάλη δύναμη και ακρίβεια το καρφί προς το επιθυμητό σημείο. Στο πιστόλι καρφώματος όμως το καρφί και το φυσίγγι χωρίζονται εντελώς το ένα από το άλλο. Σήμερα, στα περισσότερα πιστόλια καρφώματος, περιλαμβανομένων και αυτών της Hilti, τη βάση αποτελεί το φυσικά ασφαλέστερο σύστημα έμμεσης επενέργειας με έμβολο, σύμφωνα με το οποίο το εκρηγνυόμενο φυσίγγι ωθεί ένα έμβολο που με τη σειρά του κατευθύνει το καρφί. Οι περισσότεροι κατασκευαστές πιστολιών καρφώματος παράγουν σειρά πιστολιών για διαφόρους τύπους στερεώσεων. Στα πιστόλια αυτά μπορούν να χρησιμοποιούνται φυσίγγια με διαφορετική εκρηκτική ικανότητα. Επιπλέον, ορισμένα πιστόλια καρφώματος διαθέτουν συστήματα ρυθμίσεως της ισχύος. Η χρησιμοποίηση των πιστολιών αυτών δίνει εν γένει τη δυνατότητα να γίνονται οι στερεώσεις χωρίς το χρονοβόρο τρύπημα και χωρίς να χρειάζεται χρόνος για προπαρασκευή της εργασίας. Πρέπει ωστόσο να γίνονται δοκιμαστικές στερεώσεις στο υλικό βάσης, για να καθορίζεται αν είναι κατάλληλη μία στερέωση, καθώς και τα αναλώσιμα προϊόντα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν. Επιπλέον, επειδή δεν μπορούν να διαπιστωθούν όλες οι ανεπιτυχείς στερεώσεις και μπορεί να αναμένεται κάποιο ποσοστό αποτυχίας, πρέπει πάντα να γίνεται ένας ελάχιστος αριθμός στερεώσεων και ουδέποτε δεν είναι βέβαιη η επιτυχία όταν υπάρχει μία και μόνη στερέωση. Ο ελάχιστος επιβαλλόμενος αριθμός στερεώσεων κυμαίνεται ανάλογα με το φορτίο και το υλικό βάσης.

12 Για τους διαφόρους τύπους στερεώσεων και τα διάφορα υλικά στα οποία γίνονται αυτές οι στερεώσεις, απαιτούνται ειδικά καρφιά. Τα καρφιά κατασκευάζονται αποκλειστικά για τα πιστόλια καρφώματος, ενώ τα συνηθισμένα καρφιά δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Η αντοχή και οι ιδιότητες της αιχμής των καρφιών πρέπει να είναι τέτοιες ώστε να εξασφαλίζεται τόσο η διείσδυση όσο και η απαιτούμενη στερέωση. Για λόγους τεχνικούς, τα καρφιά δεν είναι δυνατόν να κατασκευαστούν από ανοξείδωτο χάλυβα και, ως εκ τούτου, πρέπει να είναι γαλβανισμένα, προκειμένου να αποφεύγονται οι δυσμενείς επιπτώσεις της οξειδώσεως στη στερέωση. Τα καρφιά πρέπει να κατασκευάζονται έτσι ώστε να είναι κατάλληλα για τα πιστόλια καρφώματος. Επειδή πολλά πιστόλια καρφώματος έχουν μελετηθεί σύμφωνα με όμοια πρότυπα, στις διάφορες μάρκες καρφιών παρατηρείται ορισμένη εναλλαξιμότητα, δηλαδή τα καρφιά μπορεί να είναι κατάλληλα για πιστόλια καρφώματος περισσοτέρων του ενός κατασκευαστών. Στους τύπους πιστολιών καρφώματος που κυκλοφόρησαν αρχικά, ήταν αναγκαίο, μετά από κάθε βολή, να τοποθετείται νέο καρφί και νέο φυσίγγι. Στους μεταγενέστερους τύπους πιστολιών καρφώματος, περιλαμβανομένων και των πιστολιών Hilti, μπορεί να χρησιμοποιείται φυσιγγιοθήκη που περιέχει κάποιον αριθμό φυσιγγίων. Οι περισσότερες φυσιγγιοθήκες έχουν τη μορφή πλαστικής (μερικές φορές μεταλλικής) ταινίας ή δίσκου που συνήθως περιέχει δέκα ορειχάλκινα φυσίγγια. Η δεσμίδα αυτή τροφοδοτεί αυτόματα το πιστόλι καρφώματος για κάθε βολή. Τέτοιου είδους πιστόλια είναι ωστόσο απλώς ημιαυτόματα, αφού κάθε φορά πρέπει να τοποθετείται νέο καρφί. Συνήθως, οι δεσμίδες φυσιγγίων πρέπει να κατασκευάζονται έτσι ώστε να ταιριάζουν σε συγκεκριμένες μάρκες πιστολιών καρφώματος και δεν είναι, γενικά, εναλλάξιμες. Τα μεμονωμένα ορειχάλκινα φυσίγγια είναι σε μεγαλύτερο βαθμό τυποποιημένα.

13 Τα πιστόλια καρφώματος χρησιμοποιούνται από πολλές κατηγορίες επαγγελματιών στην οικοδομική βιομηχανία. Η αύξηση των καταστημάτων εκμισθώσεως μηχανικού εξοπλισμού και εργαλείων, ιδίως στο Ηνωμένο Βασίλειο, έκανε τα πιστόλια αυτά προσιτά, σε περιορισμένη έκταση, σε μεμονωμένα άτομα για ιδιωτική χρήση.

14 Τα διάφορα πιστόλια καρφώματος, καρφιά και δεσμίδες φυσιγγίων της Hilti καλύπτονται από διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Ένα από τα τελευταία πιστόλια καρφώματος Hilti, το DX 450, έχει ορισμένα χαρακτηριστικά που εισάγουν καινοτομία σε σχέση με τα προηγούμενα μοντέλα της (π. χ. το DX 100 και το DX 350), τα οποία έχουν κατοχυρωθεί με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Τα πιστόλια καρφώματος Hilti, σε όλες τις χώρες της ΕΟΚ, είναι κατοχυρωμένα με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, των οποίων η ισχύς έληξε ή πρόκειται να λήξει μεταξύ 1986 και 1996, ανάλογα με τη χώρα και το στοιχείο που καλύπτεται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Στην Κοινότητα η Hilti διαθέτει επίσης διπλώματα ευρεσιτεχνίας για ορισμένα είδη καρφιών σε όλα τα κράτη μέλη εκτός από τη Δανία. Η ισχύς των διπλωμάτων αυτών έχει ήδη λήξει σε ορισμένα κράτη μέλη και θα έχει λήξει σε όλα μέχρι το 1988. Η εν λόγω προστασία δεν εμπό-

δισε, εντούτοις, πολλούς κατασκευαστές να παραγάγουν μία σειρά από καρφιά με φαινομενικά όμοια χαρακτηριστικά για ειδική χρήση στα πιστόλια καρφώματος Hilti καθώς και σε πιστόλια άλλων κατασκευαστών. Τα μεμονωμένα ορειχάλκινα φυσίγγια, τα οποία χρησιμοποιούνταν πριν από τις δεσμίδες φυσιγγίων για ημιαυτόματα πιστόλια καρφώματος, δεν καλύπτονταν από διπλώματα ευρεσιτεχνίας και η προμήθεια των εν λόγω φυσιγγίων μπορούσε να γίνει από πολλές πηγές. Η δεσμίδα των δέκα φυσιγγίων, την οποία προώθησε η Hilti για χρήση στα εργαλεία DX 350, καλύφθηκε από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας σε όλα τα κράτη μέλη. Χρησιμοποιείται τώρα σε άλλους τύπους, κυρίως στον DX 450. Στην Ελλάδα, τα διπλώματα αυτά έπαυσαν να ισχύσουν το 1983 και στη Γερμανία το 1986. Σε όλα τα κράτη μέλη έπαυσαν να ισχύουν το 1988 ή το 1989.

15 Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το αρχικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το οποίο είχε δοθεί βάσει του νόμου περί διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας του 1949, έληξε κανονικά μετά από δεκαέξι χρόνια, και συγκεκριμένα τον Ιούλιο του 1984. Με τον νόμο περί διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας του 1977 η ισχύς όλων των νέων και των ήδη χορηγηθέντων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ορίστηκε σε είκοσι χρόνια, προκειμένου αυτά να εναρμονιστούν προς τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που ισχύουν στα άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας. Έτσι, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για τις δεσμίδες φυσιγγίων έληξε τον Ιούλιο του 1988. Για όλα τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας των οποίων η ισχύς έχει παραταθεί με τον νόμο αυτό,πρέπει, στη διάρκεια της περιόδου παρατάσεως της ισχύος τους, να ζητηθεί μια « άδεια εκμεταλλεύσεως ». Εάν δεν επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ του δικαιοπαρόχου και του δικαιοδόχου, ο ελεγκτής διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, σχεδίων και σημάτων καθορίζει τους όρους παροχής της άδειας. Εκτός από την προστασία του διπλώματας ευρεσιτεχνίας, η Hilti υποστηρίζει ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο ο σχεδιασμός των κενών δεσμίδων φυσιγγίων που παράγει προστατεύεται από τη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου περί πνευματικής ιδιοκτησίας επί των σχεδίων.

*Η νομική εκτίμηση που περιέχεται στην απόφαση της Επιτροπής*

Α — *Η συμπεριφορά της Hilti*

16 Όσον αφορά τη συμπεριφορά της Hilti, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι:

— η Hilti ακολουθούσε μια πολιτική σύμφωνα με την οποία προμήθευε δεσμίδες φυσιγγίων σε ορισμένους τελικούς καταναλωτές ή διανομείς ( όπως εταιρίες εκμισθώσεως εργαλείων ) μόνον όταν οι εν λόγω δεσμίδες αγοράζονταν μαζί με το αναγκαίο συμπλήρωμα καρφιών ( σύνδεση των πωλήσεων δεσμίδων φυσιγγίων με τις πωλήσεις καρφιών )·

— η Hilti προσπαθούσε επίσης να εμποδίσει την πώληση των καρφιών των ανταγωνιστών της μειώνοντας τις εκπτώσεις για παραγγελίες φυσιγγίων χωρίς καρφιά. Η μείωση των εκπτώσεων βασιζόταν, κατά την Επιτροπή, κυρίως στο γεγονός ότι ο πελάτης αγόραζε καρφιά ανταγωνιστών της Hilti·

— η προσφεύγουσα άσκησε πίεση στους ανεξαρτήτους διανομείς της, κυρίως στις Κάτω Χώρες, ώστε να μην εκτελέσουν ορισμένες παραγγελίες για εξαγωγές, κυρίως προς το Ηνωμένο Βασίλειο·

— η Hilti ακολούθησε πολιτική σύμφωνα με την οποία δεν προμηθεύει με φυσίγγια ανεξάρτητους παραγωγούς καρφιών και ιδίως τις παρεμβαίνουσες·

— η Hilti κωλυσιέργησε κατά την παραχώρηση αδειών εκμεταλλεύσεως που μπορούσαν να χορηγηθούν στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 1984 και ζητήθηκαν από τις παρεμβαίνουσες, προσπαθώντας να επιβάλει τόσο υψηλή αντιπαροχή ώστε τούτο να ισοδυναμεί με άρνηση·

— η προσφεύγουσα παραδέχθηκε ότι εφάρμοσε πολιτική κατά την οποία ηρνείτο τις προμήθειες δεσμίδων φυσιγγίων, ακόμη και σε παλαιούς πελάτες της, όταν πίστευε ότι οι δεσμίδες για τις οποίες είχε λάβει παραγγελίες προορίζονταν για μεταπώληση σε ανεξάρτητους κατασκευαστές καρφιών·

— η προσφεύγουσα παραδέχθηκε ότι ηρνείτο να συμμορφωθεί με την εγγύηση για τις συσκευές της, όταν τα χρησιμοποιούμενα καρφιά δεν είχαν κατασκευαστεί από αυτήν·

— τέλος, η προσφεύγουσα εφάρμοσε πολιτικές επιλογής ή διακρίσεων έναντι των ανταγωνιστών της και των πελατών της, συνήθως — κατά την Επιτροπή — υπό μορφή κατ' επιλογή εκπτώσεων ή άλλων ευνοϊκών όρων.

Β — *Οι οικονομικές συνέπειες της συμπεριφοράς αυτής*

17 Κατά την απόφαση η εμπορική πολιτική της Hilti είχε ως συνέπεια τον περιορισμό της διεισδύσεως στην αγορά ανεξάρτητων παραγωγών καρφιών και δεσμίδων φυσιγγίων οι οποίοι επιθυμούν να πωλήσουν αναλωτά προϊόντα για τα πιστόλια Hilti. Η Hilti μπόρεσε να επιβάλει πολύ διαφορετικές τιμές στις αγορές των διαφόρων κρατών μελών, καθώς και πολύ σημαντικά περιθώρια καθαρού κέρδους επί των διαφόρων προϊόντων της.

Γ — *Η αγορά των σχετικών προϊόντων*

18 Κατά την απόφαση οι σχετικές αγορές προϊόντων είναι:

α) η αγορά των πιστολιών καρφώματος·

β) η αγορά δεσμίδων φυσιγγίων που χρησιμοποιούνται για τα εργαλεία Hilti·

γ) η αγορά των καρφιών που χρησιμοποιούνται για τα εργαλεία αυτά.

Κατά την απόφαση πρόκειται για χωριστές αγορές προϊόντων, αφού, παρά τη μεταξύ τους αλληλεξάρτηση, τα πιστόλια, οι δεσμίδες φυσιγγίων και τα καρφιά υπόκεινται σε διαφορετικές συνθήκες προσφοράς και ζητήσεως.

Το γεγονός και μόνο ότι υφίστανται ανεξάρτητοι παραγωγοί καρφιών και δεσμίδων φυσιγγίων, οι οποίοι δεν κατασκευάζουν πιστόλια καρφώματος, δείχνει ότι για τα προϊόντα αυτά ισχύουν διαφορετικοί όροι προσφοράς και ζητήσεως. Επιπλέον, ορισμένοι κατασκευαστές πιστολιών καρφώματος προσφεύγουν σε ανεξάρτητους κατασκευαστές καρφιών και δεσμίδων φυσιγγίων για να τους προμηθεύσουν μέρος, τουλάχιστον, των αναλωτών προϊόντων που χρειάζονται. Ορισμένοι ανεξάρτητοι κατασκευαστές καρφιών έχουν επίσης παραγωγούς πιστολιών καρφώματος για πελάτες. Από πλευράς ζητήσεως η αγορά πιστολιού καρφώματος συνιστά επένδυση που συνήθως χρησιμοποιείται και αποσβέννυται επί σχετικά μακρό διάστημα. Αντίθετα, οι

δεσμίδες φυσιγγίων και τα καρφιά αποτελούν, για τους χρήστες, τρέχουσα δαπάνη διεπόμενη από τις ανάγκες της στιγμής. Τα πιστόλια και τα αναλωτά προϊόντα δεν αγοράζονται μαζί.

Κατά την απόφαση, οι συσκευές Hilti δεν αποτελούν μέρος μιας αγοράς συστημάτων στερεώσεως για τον τομέα της οικοδομής γενικά, και αυτό για τους ακολούθους λόγους:

— από πλευράς προσφοράς, η Επιτροπή παρατηρεί ότι οι διάφοροι τύποι εξοπλισμού στερεώσεως παράγονται, γενικά, με εντελώς διαφορετικές τεχνολογίες, υπό διαφορετικές συνθήκες και από διαφορετικές εταιρίες·

— από πλευράς ζητήσεως, η Επιτροπή θεωρεί ότι, αν τα συστήματα στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα και οι άλλες μέθοδοι στερεώσεως αποτελούσαν τμήμα της ίδιας σχετικής αγοράς, οι μικρές αλλά σημαντικές αυξήσεις (ή μειώσεις) της τιμής είτε των πιστολιών καρφώματος είτε των καρφιών είτε των φυσιγγίων θα έπρεπε να προκαλούν ευρεία μεταστροφή της ζητήσεως προς όφελος (ή σε βάρος) της εναλλακτικής μεθόδου στερεώσεως. Ωστόσο, όσον αφορά τα εν λόγω προϊόντα, η ελαστικότητα της ζητήσεως σε σχέση με τις τιμές των διαφόρων συστημάτων στερεώσεως δεν μπορεί να είναι τέτοια ώστε τα συστήματα αυτά να αποτελούν τμήμα της ίδιας σχετικής αγοράς. Πράγματι, παρά τη συμπεριφορά της Hilti, δεν παρατηρήθηκε καμιά τέτοια μεταστροφή της ζητήσεως. Τα συστήματα στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά εντελώς διαφορετικά από αυτά των λοιπών μεθόδων στερεώσεως, τα οποία λαμβάνονται υπόψη, κατά την επιλογή του συστήματος που πρέπει να χρησιμοποιηθεί για συγκεκριμένη εργασία σε συγκεκριμένο εργοτάξιο.

Λόγω του μεγάλου αριθμού παραγόντων που μπορούν να καθορίσουν την επιλογή της μεθόδου στερεώσεως που πρέπει να χρησιμοποιηθεί και των μεγάλων διαφορών ως προς τα (οικονομικά, νομικά ή τεχνικά) χαρακτηριστικά μεταξύ των συσκευών καρφώματος που λειτουργούν με πυρίτιδα και των λοιπών μεθόδων στερεώσεως, δεν μπορεί — πάντα κατά την απόφαση — να θεωρηθεί ότι αποτελούν τμήμα της ίδιας σχετικής αγοράς. Η επιλογή της καλύτερης μεθόδου στερεώσεως που πρέπει να χρησιμοποιηθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση πραγματοποιείται σε συνάρτηση προς τη συγκεκριμένη εφαρμογή σε δεδομένο εργοτάξιο (λαμβανομένων υπόψη όλων των τεχνικών, νομικών και οικονομικών παραγόντων που μπορούν να διαφέρουν αναλόγως των εφαρμογών και των εργοταξίων).

Η οικεία γεωγραφική αγορά για τα πιστόλια καρφώματος και τα αναλωτά προϊόντα καταλαμβάνει, κατά την απόφαση, το σύνολο της ΕΟΚ, δεδομένου ότι, ελλείψει κάθε τεχνητού εμποδίου, τα προϊόντα αυτά μπορούν να μεταφέρονται διά μέσου της ΕΟΚ χωρίς υπερβολικά έξοδα μεταφοράς.

Δ — *Η δεσπόζουσα θέση*

19 Βάσει του ανωτέρω σχετικού με τις αγορές συλλογισμού των οικείων προϊόντων και των ακολούθων σκέψεων, η Επιτροπή θεωρεί ότι η Hilti κατέχει δεσπόζουσα θέση στις αγορές αυτές. Στην απόφαση αναφέρεται συναφώς ότι η Hilti κατέχει εντός της ΕΟΚ μερίδιο ανερχόμενο σε ποσοστό 55 % των πωλήσεων πιστολιών καρφώματος. Ως προς τις δεσμίδες φυσιγγίων και τα καρφιά γενικά, η Επιτροπή θεωρεί ότι το ποσοστό των πωλήσεων της Hilti εντός της ΕΟΚ είναι τουλάχιστον ίσο με το ποσοστό των πωλήσεων συσκευών. Κατά την απόφαση, τα μερίδια της Hilti στην αγορά καρφιών και δεσμίδων φυσιγγίων της ΕΟΚ που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις δικές της συσκευές είναι μεγαλύτερα από τα μερίδια που κατέχει στις αγορές καρφιών και δεσμίδων φυσιγγίων γενικά.

Κατά την απόφαση, η Hilti έχει και άλλα πλεονεκτήματα που συμβάλλουν στην ενίσχυση και διατήρηση της θέσεώς της στην αγορά πιστολιών καρφώματος. Πρόκειται ιδίως για νέα τεχνικά πλεονεκτήματα που καλύπτονται από διπλώματα ευρεσιτεχνίας, για μια ισχυρή θέση ως προς την έρευνα και ανάπτυξη και ένα στέρεο και καλά οργανωμένο σύστημα διανομής στην Κοινότητα. Εξάλλου, η εμπορική συμπεριφορά της Hilti δείχνει την ικανότητά της να δρα ανεξάρτητα και χωρίς να λαμβάνει υπόψη ούτε τους ανταγωνιστές ούτε την πελατεία στις σχετικές αγορές.

Κατά την απόφαση, η Hilti έκανε κατάχρηση της δεσπόζουσας αυτής θέσεως, εφαρμόζοντας όλες τις πρακτικές που περιγράφονται στην απόφαση αυτή.

Ε — *Η αντικειμενική δικαιολόγηση*

20 Κατά την απόφαση, η συμπεριφορά της Hilti δεν δικαιολογείται αντικειμενικά. Όσον αφορά τις ανησυχίες που αυτή προέβαλε ως προς την ασφάλεια, στην απόφαση παρατηρείται ότι, στην περίπτωση αυτή, η Hilti έπρεπε να προσφύγει στις αρμόδιες βρετα-

νικές αρχές και να τους ζητήσει να επέμβουν στους ανεξαρτήτους παραγωγούς των οποίων τα προϊόντα θεωρούσε επικίνδυνα. Η συμπεριφορά της Hilti δεν μπορεί, επομένως, να εμφανιστεί ότι οφείλεται μόνο σε ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια και την αξιοπιστία των πιστολιών της καρφώματος και ως προς τη χρήση αναλωτών προϊόντων συμφώνων προς τις προδιαγραφές.

21 Κατά την έκδοση της επίδικης αποφάσεως η Επιτροπή έδωσε στη δημοσιότητα, στις 24 Δεκεμβρίου 1987, ένα ανακοινωθέν τύπου που συνόψιζε την απόφαση.

Το ανακοινωθέν αυτό περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, την εξής παράγραφο: « Αυτή η συμπεριφορά συνιστά βαριά παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού ως απόπειρα αποκλεισμού νέων μικρών ανταγωνιστών από την αγορά και στερήσεως των χρηστών από την επιλογή προμηθευτών. Αποτελούσε προσπάθεια της Hilti να ενισχύσει την ήδη δεσπόζουσα θέση της και της επέτρεπε, πράγματι, να εφαρμόζει πολύ διαφορετικές τιμές ανά κράτος μέλος. Κατά συνέπεια, θεωρήθηκε ενδεδειγμένη η επιβολή παραδειγματικού προστίμου. »

**Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου**

22 Το πρώτο μέρος της έγγραφης διαδικασίας εξελίχθη ενώπιον του Δικαστηρίου, που παρέπεμψε την υπόθεση στο Πρωτοδικείο, με Διάταξη της 15ης Νοεμβρίου 1989, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 3, παράγραφος 1, και του άρθρου 14 της αποφάσεως του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1988, περί ιδρύσεως Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Με δικόγραφα που κατέθεσαν στις 2 και 12 Αυγούστου 1988, αντίστοιχα, οι εταιρίες Bauco και Profix ζήτησαν να παρέμβουν στην υπόθεση προς στήριξη των αιτημάτων της καθής. Το Πρωτοδικείο, με Διάταξη της 4ης Δεκεμβρίου 1989, επέτρεψε στις Bauco και Profix να παρέμβουν.

Με Διάταξη της 4ης Απριλίου 1990 (Συλλογή 1990, σ. II-163), το Πρωτοδικείο δέχθηκε το αίτημα της προσφεύγουσας περί εμπιστευτικής μεταχειρίσεως των περισ-

σοτέρων από τις πληροφορίες των οποίων ζητήθηκε να αναγνωριστεί ο εμπιστευτικός χαρακτήρας.

Οι παρεμβαίνουσες Bauco και Profix προέβαλαν τους ισχυρισμούς τους προς στήριξη των αιτημάτων τους στις 18 και 10 Σεπτεμβρίου 1990, αντίστοιχα. Η Επιτροπή και η Hilti κατέθεσαν τις παρατηρήσεις επί των παρεμβάσεων στις 23 Οκτωβρίου και 13 Νοεμβρίου 1990, αντίστοιχα.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (δεύτερο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

**Αιτήματα των διαδίκων**

23 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την απόφαση·

— να εξαφανίσει το πρόστιμο·

— σε περίπτωση διατηρήσεως της αποφάσεως, εν όλω ή εν μέρει, να μηδενίσει το πρόστιμο αυτό·

— να καταδικάσει την καθής στα δικαστικά έξοδα.

Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Η Bauco ( UK ) Ltd., παρεμβαίνουσα υπέρ της Επιτροπής, ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα έξοδα στα οποία υποβάλλεται συνεπεία της παρεμβάσεώς της.

Η Profix Distribution Ltd., προσφεύγουσα υπέρ της Επιτροπής, ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε συνεπεία της παρεμβάσεώς της.

**Ως προς ορισμένα προκαταρκτικά ζητήματα**

*Επιχειρήματα των διαδίκων*

24 Εκτός των ισχυρισμών που αποσκοπούν στην απόρριψη της προσφυγής, η καθής έθεσε το ζήτημα αν ορισμένα από τα επιχειρήματα που προβάλλει η προσφεύγουσα στην προσφυγή της πρέπει να απορριφθούν ως απαράδεκτα, επειδή αφορούν — κατά την Επιτροπή — στοιχεία που η Hilti αναγνώρισε ρητώς κατά τη διοικητική διαδικασία ή τα οποία δεν είχε υποβάλει στην Επιτροπή κατά τη διαδικασία αυτή.

25 Η καθής διατυπώνει το σχετικό ερώτημα ως εξής: « Έχει ένας προσφεύγων που ασκεί, δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ, προσφυγή κατά αποφάσεως της Επιτροπής σε υπόθεση ανταγωνισμού, το δικαίωμα να επικαλεστεί ενώπιον του Δικαστηρίου θέματα και επιχειρήματα τα οποία δεν ανέφερε κατά τη διοικητική διαδικασία ή να επανέλθει σε πραγματικά ή νομικά στοιχεία τα οποία είχε αποδεχθεί κατά την ανωτέρω διαδικασία; »

26 Κατά την Επιτροπή, τα στοιχεία που είχαν γίνει προηγουμένως δεκτά και τα νέα επιχειρήματα που προβλήθηκαν από την προσφεύγουσα αφορούν τα εξής στοιχεία:

1) το ζήτημα αν, στην περίπτωση που η Hilti κατείχε δεσπόζουσα θέση, ορισμένες από τις πρακτικές της συνιστούν ή όχι κατάχρηση κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης·

2) το ζήτημα αν οι πρακτικές τις οποίες αναγνώρισε η Hilti ότι υφίσταντο επηρέασαν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών κατά την έννοια του άρθρου 86·

3) τον γεωγραφικό καθορισμό της σχετικής αγοράς.

27 Η Επιτροπή παραπέμπει συναφώς καταρχάς στην απάντηση της Hilti στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, η οποία στο σημείο αυτό έχει ως εξής:

« Στην περίπτωση που η Hilti κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά — υπόθεση που γίνεται δεκτή κατωτέρω για τους σκοπούς της συζητήσεως — η Hilti δεν αρνείται ότι παρέβη το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΟΚ ακολουθώντας ορισμένες εμπορικές πρακτικές που της προσάπτονται.

Η Hilti αναγνωρίζει ιδίως ότι (στα πλαίσια της ανωτέρω υποθέσεως) παρέβη το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΟΚ με τις ακόλουθες πρακτικές:

— την άρνηση της Hilti GB, σε μεμονωμένες περιπτώσεις, να προμηθεύσει σε πελάτες δεσμίδες φυσιγγίων χωρίς καρφιά·

— τη χορήγηση από τη Hilti GB, στο πλαίσιο γενικής πολιτικής, ειδικών εκπτώσεων για την αγορά δεσμίδων φυσιγγίων και καρφιών·

— την άρνηση της Hilti GB να προμηθεύσει σε πελάτες δεσμίδες φυσιγγίων που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στα προϊόντα Eurofix και Bauco·

— την απαίτηση της Hilti από τους ανεξάρτητους αποκλειστικούς διανομείς της εντός της Κοινότητας τον Νοέμβριο 1981 να μην προμηθεύουν σε Βρετανούς πελάτες δεσμίδες φυσιγγίων προοριζόμενες για την Eurofix·

— τη διάκριση που εφάρμοζε η Hilti GB μεταξύ εκμισθωτών εργαλείων και λοιπών "προνομιούχων" και "μη προνομιούχων" εμπόρων, βάσει κριτηρίων που δεν ήταν επαρκώς αντικειμενικά ούτε εφαρμόζονταν ενιαία ούτε γνωστοποιούνταν στους οικείους πελάτες·

— τη μη εκπλήρωση από τη Hilti των υποχρεώσεών της από την εγγύηση επί των συσκευών της, όταν αυτές χρησιμοποιούνταν με αναλωτά προϊόντα που δεν ήταν δικής της κατασκευής·

— τη διαφοροποίηση στην οποία προέβαινε η Hilti μεταξύ πελατών που στην πράξη δεν αποτελούσαν αντικείμενο μεταχειρίσεως σύμφωνα με αντικειμενικά κριτήρια, όσον αφορά τις εκπτώσεις που εφαρμόζονταν στα διάφορα κράτη μέλη.

(...)

Η Hilti παραδέχεται ότι το κίνητρο των ανωτέρω παραβάσεων, δηλαδή η διαρκής διασφάλιση της ασφάλειας και της αξιοπιστίας των συστημάτων DX, δεν συνιστά

επαρκή δικαιολόγηση (υπό το πρίσμα του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού) των πρακτικών αυτών, επειδή αυτές δεν ήταν οι λιγότερο περιοριστικές δυνατές για την επίτευξη του επιδιωκομένου σκοπού. »

28 Κατά την Επιτροπή η Hilti αρνείται, με την προσφυγή της, ότι είναι ένοχη καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως, πράγμα που αποτελεί ανασκευή των ανωτέρω ισχυρισμών που είχαν γίνει προηγουμένως δεκτοί από τη Hilti.

29 Ως προς το δεύτερο σημείο — τον επηρεασμό του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών — η Επιτροπή αναφέρει ότι η Hilti ουδέποτε αμφισβήτησε κατά τη διοικητική διαδικασία τους σχετικούς ισχυρισμούς της. Κατά την Επιτροπή, η Hilti, αναγνωρίζοντας ότι, σε περίπτωση που κατείχε δεσπόζουσα θέση, είχε παραβεί το άρθρο 86 της Συνθήκης, παραδέχθηκε, κατ' ανάγκη, ότι η επίδικη συμπεριφορά της επηρέαζε, τουλάχιστον δυνητικά, το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

30 Ως προς το τρίτο σημείο — τον γεωγραφικό καθορισμό της αγοράς —, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η Hilti δεν αμφισβήτησε, κατά τη διοικητική διαδικασία, τον γεωγραφικό καθορισμό από τις υπηρεσίες της Επιτροπής της σχετικής αγοράς ως καλύπτουσας το σύνολο της Κοινότητας.

31 Η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν πρέπει να επιτραπεί στην προσφεύγουσα να προβάλει, με την προσφυγή της που ασκήθηκε βάσει του άρθρου 173 της Συνθήκης, ουσιαστικά επιχειρήματα που δεν είχε προβάλει κατά τη διοικητική διαδικασία η οποία οδήγησε στην έκδοση της επίδικης αποφάσεως. Κατά την Επιτροπή, αυτό ισχύει, κατά μείζονα λόγο, για τα στοιχεία που η προσφεύγουσα ρητώς παραδέχθηκε κατά τη διαδικασία αυτή και τα οποία προσπαθεί τώρα να ανασκευάσει. Η Επιτροπή παραπέμπει, συναφώς, στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Warner στην υπόθεση Distillers Company κατά Επιτροπής (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 1980, υπόθ. 30/78, Rec. 1980, σ. 2229), καθώς και στην απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1988, υπόθ. 102/87, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1988, σ. 4067).

32 Στο σημείο αυτό η προσφεύγουσα, απαντά με το υπόμνημα απαντήσεως, ότι « προς άρση πάσης αμφιβολίας επιβεβαιώνει όσα παραδέχθηκε και εξέθεσε με την απάντησή της επί της κοινοποιήσεως των αιτιάσεων ».

33 Ωστόσο, κατά την προσφεύγουσα, τα αποτελέσματα των πρακτικών της, που περιορίστηκαν πράγματι στις παρεμβαίνουσες στην παρούσα δίκη, δεν μπορεί να συνέστησαν κατάχρηση, δεδομένου ότι δικαιολογούνταν αντικειμενικά από λόγους ασφαλείας. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι η Επιτροπή δεν προσκόμισε κανένα αποδεικτικό στοιχείο ικανό να αποδείξει ότι οι πρακτικές που εφαρμόστηκαν έναντι των παρεμβαινουσών είχαν ευρύτερα αποτελέσματα. Αναγνωρίζει, ωστόσο, ότι οι πρακτικές αυτές μπορούσαν να παραγάγουν άλλα αποτελέσματα και, για τον λόγο αυτό, δεν αποτελούσαν το λιγότερο περιοριστικό μέσο εκπληρώσεως της υποχρεώσεως επιμελείας που υπείχε ως κατασκευάστρια.

*Νομική εκτίμηση*

34 Το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι η επιχειρηματολογία της Επιτροπής περιλαμβάνει δύο σκέλη, από τα οποία το πρώτο αφορά το ζήτημα αν ορισμένα επιχειρήματα της προσφεύγουσας πρέπει να θεωρηθούν απαράδεκτα, επειδή επανέρχονται σε στοιχεία των οποίων η Hilti αναγνώρισε ρητώς την ακρίβεια κατά τη διοικητική διαδικασία, και το δεύτερο αφορά το ζήτημα αν άλλα επιχειρήματα προβαλλόμενα από την προσφεύγουσα πρέπει επίσης να θεωρηθούν απαράδεκτα, λόγω του ότι η Hilti δεν τα προέβαλε κατά την ανωτέρω διοικητική διαδικασία.

35 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος της επιχειρηματολογίας της Επιτροπής, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, κατά την έγγραφη και προφορική διαδικασία στο πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως, τόσο ενώπιον του Δικαστηρίου όσο και ενώπιον του Πρωτοδικείου, η προσφεύγουσα επιβεβαίωσε ρητώς τις ομολογίες στις οποίες προέβη κατά τη διοικητική διαδικασία. Αυτό το τμήμα της επιχειρηματολογίας της Επιτροπής κατέστη, επομένως, άνευ αντικειμένου. Στο πλαίσιο αυτό, έχει, ωστόσο, σημασία να υπογραμμιστεί ότι κατά τη διοικητική διαδικασία η Hilti δεν αναγνώρισε ρητώς το βάσιμο των ισχυρισμών της Επιτροπής ως προς το ζήτημα αν η συμπεριφορά της μπορούσε να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών ούτε όσον αφορά τον γεωγραφικό καθορισμό της σχετικής αγοράς. Το γεγονός ότι η Hilti αναγνώρισε ότι « παρέβη

το άρθρο 86 », εάν υποτεθεί ότι κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά, χωρίς να αποφανθεί επί των προβλημάτων που είναι σύμφυτα με τον γεωγραφικό καθορισμό της αγοράς και τα αποτελέσματα της συμπεριφοράς της επί του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών, δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως σιωπηρή αναγνώριση, εκ μέρους της, της ακρίβειας των ισχυρισμών που προέβαλε συναφώς η Επιτροπή και δεν μπορεί, επομένως, να τη δεσμεύσει ως προς τη μετέπειτα άσκηση των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως.

36 Ως προς το δεύτερο σκέλος της επιχειρηματολογίας της Επιτροπής, πρέπει να υπομνηστεί ότι ο προαναφερθείς κανονισμός 17 και ο κανονισμός 99/63/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1963, σχετικά με τις ακροάσεις που προβλέπονται στο άρθρο 19, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου ( ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 37, στο εξής: κανονισμός 99 ) απαριθμούν, μεταξύ άλλων, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των επιχειρήσεων στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού. Το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 17 ορίζει ότι, « πριν λάβει τις αποφάσεις δυνάμει των άρθρων ( ... ), η Επιτροπή παρέχει στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων την ευκαιρία να γνωρίζουν την άποψή τους επί του αντικειμένου των αιτιάσεων που ελήφθησαν υπόψη από την Επιτροπή ». Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 4, του κανονισμού 99, η Επιτροπή, κοινοποιώντας τις αιτιάσεις, ορίζει ημερομηνία « εντός της οποίας οι επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων έχουν την ευχέρεια να ( ... ) γνωστοποιήσουν τις απόψεις τους ».

37 Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών πρέπει να παρατηρηθεί ότι, ακόμη και αν ερμηνευθούν σε συνδυασμό προς το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 99, που ορίζει ότι « οι επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων διατυπώνουν γραπτώς και εντός καθορισμένης προθεσμίας τις απόψεις τους επί των αιτιάσεων που τους απευθύνονται », δεν μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι υποχρεώνουν την οικεία επιχείρηση να απαντήσει στην κοινοποίηση των αιτιάσεων που της απευθύνθηκε.

38 Πρέπει, εξάλλου, να διευκρινιστεί ότι ουδείς από τους κανονισμούς αυτούς και ουδεμία γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου δεν υποχρεώνει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις σε άλλη ενέργεια πέραν της παροχής προς την Επιτροπή διευκρινίσεων των πραγματικών περιστατικών, υπό τη μορφή πληροφοριών ή εγγράφων, τις οποίες η Επιτροπή τους ζητεί, δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17. Μολονότι είναι ακριβές ότι οι δύο αυτοί κανονισμοί φαίνεται να στηρίζονται στο τεκμήριο περί συνεργασίας

των επιχειρήσεων, συνεργασίας ευκταίας από πλευράς τηρήσεως του δικαίου του ανταγωνισμού, δεν μπορεί να συναχθεί υποχρέωση απαντήσεως στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, ελλείψει ρητής νόμιμης βάσης. Πρέπει να προστεθεί ότι μια τέτοια υποχρέωση, τουλάχιστον ελλείψει νόμιμης βάσης, είναι δυσχερώς συμβιβάσιμη προς τη θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου σχετικά με τον σεβασμό των δικαιωμάτων υπερασπίσεως. Η άποψη της Επιτροπής θα είχε ως πρακτικό αποτέλεσμα να καταστήσει δυσχερές σε μια επιχείρηση η οποία, για οποιονδήποτε λόγο, δεν απάντησε σε κοινοποίηση αιτιάσεων, να ασκήσει προσφυγή ενώπιον του κοινοτικού δικαστή.

39 Απ' αυτό προκύπτει ότι το δεύτερο σκέλος της επιχειρηματολογίας της καθής πρέπει να απορριφθεί.

40 Απορριπτομένης της επιχειρηματολογίας της καθής πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η Hilti αμφισβητεί ρητώς ότι παρέβη το άρθρο 86 της Συνθήκης ακολουθώντας πρακτική συνιστάμενη στην καθυστέρηση της χορηγήσεως αδειών εκμεταλλεύσεως που μπορούσαν να χορηγηθούν νόμιμα δυνάμει των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Hilti και εφαρμόζοντας επιλεκτικές πολιτικές ή διακρίσεις σε βάρος των ανταγωνιστών και πελατών της (άρθρο 1, σημεία 5 και 7 του διατακτικού της προσβαλλομένης αποφάσεως).

**Ως προς την ουσία**

41 Προς στήριξη των αιτημάτων της η προσφεύγουσα προέβαλε τέσσερις λόγους που αφορούν, πρώτον, την παράβαση από την Επιτροπή της υποχρεώσεώς της να αποδείξει επαρκώς τα πραγματικά περιστατικά και τις εκτιμήσεις επί των οποίων στηρίχθηκε· δεύτερον, την παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης· τρίτον, την παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, κατά το ότι, εν πάση περιπτώσει, το επιβληθέν πρόστιμο είναι υπερβολικό και, τέταρτον, την παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης, κατά το ότι η αιτιολογία της αποφάσεως περί επιβολής προστίμου είναι εσφαλμένη.

**Ως προς τον πρώτο λόγο, που αφορά την ανεπάρκεια των αποδείξεων**

42 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η απόφαση στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά σε ισχυρισμούς που δεν αποδεικνύονται. Κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή, ως προς κάθε σημείο επί του οποίου διαπίστωσε παράβαση του άρθρου 86, δεν εκπλήρωσε την υποχρέωση αποδείξεως που υπείχε από το κοινοτικό δίκαιο. Έτσι, η Επιτροπή παρέλειψε να συγκεντρώσει τις κρίσιμες πληροφορίες και δεν εξέτασε τις αποδείξεις που της υποβλήθηκαν από την προσφεύγουσα.

43 Ως προς τον ισχυρισμό αυτό η Επιτροπή παρατηρεί ότι η απόφασή της στηρίζεται σε επαρκείς αποδείξεις.

44 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι με τον ισχυρισμό της αυτό η προσφεύγουσα αμφισβητεί όλα τα στοιχεία της συζητήσεως σχετικά με την εφαρμογή, εν προκειμένω, του άρθρου 86 της Συνθήκης από την Επιτροπή. Πρέπει, επομένως, να γίνει δεκτό ότι η εξέταση του επιχειρήματος αυτού δεν μπορεί να διαχωριστεί από την εξέταση της ουσίας της υποθέσεως. Κατά παγία νομολογία του Δικαστηρίου, στην Επιτροπή απόκειται να αποδείξει επαρκώς κατά νόμο όλα τα πραγματικά στοιχεία επί των οποίων στήριξε την απόφασή της. Ενδιαφέρει, επομένως, το ζήτημα αν η Επιτροπή, κατά την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, είχε στη διάθεσή της αποδεικτικά στοιχεία επαρκή για να βεβαιωθεί για την ακρίβεια των στοιχείων επί των οποίων στηρίχθηκε και για να δικαιολογήσει το βάσιμο των εκτιμήσεών της. Ο λόγος ακυρώσεως της προσφεύγουσας σχετικά με τη φερομένη παράλειψη εκ μέρους της Επιτροπής να εκπληρώσει την υποχρέωση αποδείξεως που υπέχει δεν μπορεί, επομένως, να εξεταστεί αυτός καθεαυτόν.

**Ως προς τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως, που αφορά την παράβαση του άρθρου 86**

45 Ο λόγος αυτός έχει τρία σκέλη:

— η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση στην κοινή αγορά ούτε σε σημαντικό τμήμα της κατά την έννοια του άρθρου 86·

— μολονότι αναγνωρίζει ότι ορισμένες πλευρές της εμπορικής της συμπεριφοράς θα μπορούσαν να αποτελούν κατάχρηση, εάν κατείχε δεσπόζουσα θέση, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η συμπεριφορά της που αποσκοπούσε στον περιορισμό των πωλήσεων καρφιών που παράγονται από τις παρεμβαίνουσες, δεν μπορούσε να αποτελεί κατάχρηση, κατά το μέτρο που η προσφεύγουσα είχε δικαιολογημένο συμφέρον να περιορίσει τη χρήση των καρφιών αυτών για τα πιστόλια καρφώματος·

— κατά την προσφεύγουσα, η εμπορική της συμπεριφορά δεν επηρέασε ούτε μπορούσε να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών κατά την έννοια του άρθρου 86.

46 Ως προς το βάσιμο αυτού του λόγου ακυρώσεως, το Πρωτοδικείο πρέπει να ελέγξει, επομένως, τρία σημεία. Πρέπει, πρώτον, να προσδιοριστεί η θέση της προσφεύγουσας στην αγορά, πράγμα που προϋποθέτει προηγούμενη εξέταση του καθορισμού της αγοράς των οικείων προϊόντων, καθώς και της αγοράς υπό γεωγραφική έννοια. Δεύτερον, το Πρωτοδικείο πρέπει να ελέγξει αν η προσαπτόμενη συμπεριφορά έχει καταχρηστικό χαρακτήρα ή όχι, ενόψει, ιδίως της αντικειμενικής δικαιολογήσεως που επικαλείται η Hilti συναφώς. Τρίτον, το Πρωτοδικείο πρέπει να αποφανθεί επί των αποτελεσμάτων της προσαπτομένης συμπεριφοράς επί του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών.

*Ως προς τη δεσπόζουσα θέση*

47 Με το πρώτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως που αφορά την παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης η προσφεύγουσα αμφισβητεί, καταρχάς, τον καθορισμό της αγοράς των σχετικών προϊόντων και της αγοράς υπό γεωγραφική έννοια, όπως γίνονται δεκτά στην απόφαση, και απορρίπτει, στη συνέχεια, τα επιχειρήματα που οδήγησαν την Επιτροπή στη διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα κατέχει δεσπόζουσα θέση.

**Ως προς την αγορά των σχετικών προϊόντων**

*Επιχειρήματα των διαδίκων*

48 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή όρισε εσφαλμένα την αγορά των σχετικών προϊόντων. Προκειμένου να αποδείξει ότι αυτή δεν αποτελείται, όπως αναφέ-

ρεται στην απόφαση, από τρεις διαφορετικές αγορές, δηλαδή τις αγορές των πιστολιών, των δεσμίδων φυσιγγίων και φυσιγγίων και των καρφιών, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται, πρώτον, ότι όλα αυτά τα στοιχεία πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελούν ένα αδιαίρετο σύνολο. Η προσφεύγουσα στηρίζεται συναφώς σε δύο εκθέσεις του 1986 και 1987 που συντάχθηκαν από τους S. Klee και T. Seeger, μηχανικών υλικών, της Technische Hochschule του Darmstadt, και αφορούν στην αλληλεξάρτηση των στοιχείων που συναποτελούν ένα σύστημα στερεώσεως που λειτουργεί με πυρίτιδα. Οι εκθέσεις αυτές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι « μολονότι τα κριτήρια που πρέπει να πληρούν τα στοιχεία των συστημάτων δεν καλύπτονται εξ ολοκλήρου από γενικές προδιαγραφές και καταναγκαστικούς κανόνες, δεν μπορούν να αλληλοαντικατασταθούν με στοιχεία από διαφορετικές πηγές χωρίς να επηρεαστούν τα χαρακτηριστικά του συστήματος ». Η προσφεύγουσα προσκόμισε, εξάλλου, παρόμοιες γνωματεύσεις δύο Βρετανών μηχανικών που καταλήγουν στα ίδια συμπεράσματα.

Κατά την προσφεύγουσα κακώς η Επιτροπή στηρίχθηκε σε ένα μόνο κριτήριο για να καθορίσει τη σχετική αγορά, δηλαδή στη σταυροειδή ελαστικότητα των τιμών. Το γεγονός ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε μόνο σ' αυτό το κριτήριο είναι αντίθετο προς την οικονομική θεωρία και πρακτική και προς τη νομολογία του Δικαστηρίου. Εξάλλου, η Επιτροπή δεν προέβη, στην πράξη, σε εφαρμογή αυτού του κριτηρίου. Δεν υπολόγισε τον βαθμό της οικονομικής υποκαταστάσεως.

49 Ως προς τη δυνατότητα υποκαταστάσεως από πλευράς ζητήσεως, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι υφίσταται δυνατότητα οικονομικής υποκαταστάσεως μεταξύ, αφενός, των συστημάτων στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα και, αφετέρου, ορισμένων άλλων συστημάτων στερεώσεως που μπορούν, από τεχνική άποψη, να τα αντικαταστήσουν. Προς στήριξη της απόψεως αυτής η προσφεύγουσα υπενθυμίζει ότι, για κάθε εφαρμογή των συστημάτων στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα, τα συστήματα αυτά και τα λοιπά συστήματα (ιδίως αγκίστρωση/βίδωμα) συνυπήρξαν καταλαμβάνοντας, και τα μεν και τα δε, σημαντικά τμήματα της αγοράς επί πολλά έτη.

50 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, εξάλλου, ότι εκτός της τιμής του προϊόντος υπάρχουν και άλλες ανταγωνιστικές ιδιότητες, όπως η ποιότητα, η εξυπηρέτηση των πελατών πριν και μετά την πώληση, η άμεση διαθεσιμότητα, κ. λπ., που μπορούν να είναι εξίσου σημαντικές για τους χρήστες. Μολονότι η υπαγωγή διαφοροποιημένων προϊόντων σε μία και μόνη αγορά προϋποθέτει πάντοτε τη μεταξύ τους σταυροειδή ελαστι-

κότητα των τιμών, δεν είναι δυνατό, σε μια εφαρμοσμένη οικονομία, να ληφθεί η σταυροειδής ελαστικότητα των τιμών ως το μόνο κριτήριο καθορισμού της αγοράς των οικείων προϊόντων, χωρίς να ληφθεί υπόψη η σταυροειδής ελαστικότητα της ζητήσεως σε σχέση με άλλες ανταγωνιστικές ιδιότητες.

51 Η προσφεύγουσα, προσκομίζοντας οικονομετρική ανάλυση του καθηγητή Albach του πανεπιστημίου της Βόννης, την οποία επικαλείται η Επιτροπή στην παράγραφο 73 της αποφάσεώς της, θεωρεί ότι αποδεικνύει την ύπαρξη σημαντικού βαθμού σταυροειδούς ελαστικότητας των τιμών μεταξύ, αφενός, των πωλήσεων καρφιών που προορίζονται για στερεώσεις με χρήση πυρίτιδας, αφενός, και βιδών τύπου λαμαρινόβιδας, αφετέρου· δεύτερον, μεταξύ των πωλήσεων πιστολιών καρφώματος, αφενός, και δραπάνων, αφετέρου, καθώς και, τρίτον, μεταξύ βιδών τύπου λαμαρινόβιδας, αφενός, και πιστολιών καρφώματος, αφετέρου. Η Επιτροπή δεν δικαιολόγησε τις επικρίσεις που απηύθυνε με την απόφασή της κατά της μεθόδου και των διαπιστώσεων του καθηγητή Albach. Εξάλλου, μια νέα ανάλυση που πραγματοποιήθηκε αιτήσει της Hilti, από τον καθηγητή Yarrow, του πανεπιστημίου της Οξφόρδης, βάσει έρευνας της αγοράς από ανεξάρτητο ινστιτούτο, το Rosslyn Research, κατέστησε δυνατή τη σαφή διαπίστωση ότι τα συστήματα ανταλλακτικών που μπορούν να υποκατασταθούν για τις διάφορες εφαρμογές, βρίσκονται σε σχέση αμοιβαίου ανταγωνισμού μεταξύ τους.

52 Η προσφεύγουσα, μολονότι αναγνωρίζει ότι το 1982 ήταν κάτοχος διπλώματος ευρεσιτεχνίας για τις δεσμίδες φυσιγγίων, υποστηρίζει ότι από το μερίδιο που κατείχε στην αγορά δεσμίδων φυσιγγίων προοριζομένων για τις συσκευές δικής της κατασκευής δεν άντλησε μεγαλύτερη ισχύ από εκείνη που είχε γενικά από τις πωλήσεις συστημάτων στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα. Μια ισχυρή ή μονοπωλιακή θέση ως προς τις δεσμίδες φυσιγγίων δεν παρέχει στον επιχειρηματία μεγαλύτερη ισχύ από εκείνη που θα είχε από τις πωλήσεις συστημάτων στερώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα γενικά, εφόσον το σύστημα που αποτελείται από σύνολο προϊόντων μπορεί ευχερώς να αντικατασταθεί με άλλο σύστημα στερεώσεως. Αυτό συνέβαινε στην περίπτωση των προϊόντων της προσφεύγουσας, που πωλούσε πιστόλια καρφώματος σε τιμές που δεν απέκλειαν στον τελικό επαγγελματία χρήστη να εναλλάξει τα προϊόντα. Έτσι, η μέση καθαρή τιμή στο Ηνωμένο Βασίλειο για τον τελικό χρήστη του ευρύτερα χρησιμοποιούμενου πιστολιού καρφώματος της Hilti στη χώρα αυτή ανερχόταν το 1988 σε 225 λίρες στερλίνες (UKL). Το συνολικό κόστος των αναλωτών προϊόντων για 1 200 στερεώσεις που πραγματοποιούνταν με τα συστήματα της Hilti αντιστοιχούσε στην επένδυση που συνίσταται στην αγορά ενός πιστολιού. Κατά μέσον όρο τα έξοδα δύο μηνών σε αναλωτά προϊόντα αντιστοιχούσε για τον τελικό χρήση στην αγορά πιστολιού καρφώματος. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι τελικοί χρήστες θα αντι-

δρούσαν ταχύτατα σε κάθε απόπειρα της προσφεύγουσας να εκμεταλλευθεί τη θέση που κατείχε λόγω των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, μεταβαίνοντας από το ένα σύστημα στερεώσεως που λειτουργεί με πυρίτιδα σε οποιοδήποτε άλλο σύστημα στερεώσεως. Από αυτό συνάγεται, κατά την προσφεύγουσα, ότι δεν είναι ορθό να καθοριστεί η αγορά των σχετικών προϊόντων ως περιοριζόμενη στις δεσμίδες φυσιγγίων ή στα καρφιά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα εργαλεία της Hilti. Τέλος, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η ορθώς καθοριζομένη αγορά περιλαμβάνει όλα τα συστήματα στερεώσεως που μπορούν να υποκατασταθούν σε κάθε εφαρμογή της στερεώσεως με βάση την πυρίτιδα· πρόκειται, ιδίως, για τα συστήματα αγκιστρώσεως/βιδώματος.

53 Ως προς τη δυνατότητα υποκαταστάσεως από πλευράς προσφοράς, η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι η γενική τεχνολογία κατασκευής δραπάνων (σύστημα αγκιστρώσεως/βιδώματος) δεν διαφέρει πολύ από την τεχνολογία που εφαρμόζεται για την κατασκευή πιστολιών καρφώματος. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούν και τα δύο συστήματα στερεώσεως είναι παρόμοια, τόσο ως προς τη λειτουργία όσο και ως προς τα υλικά. Μεταξύ των ανταγωνιστών της προσφεύγουσας μόνο οι επιχειρήσεις Bosch, AEG, Hitachi και Black & Decker δεν προσφέρουν συγχρόνως δράπανα και πιστόλια καρφώματος. Όλοι οι λοιποί προμηθευτές θα θεωρούσαν τους εαυτούς τους, όπως και η προσφεύγουσα, ως προμηθευτές συστημάτων στερεώσεως για τις οικοδομές γενικώς. Όσον αφορά τα αναλωτά προϊόντα, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι κάθε παραγωγός που απέκτησε πείρα στην κατασκευή καρφιών ή ειδικών βιδών μπορεί να κατασκευάσει χωρίς δυσκολία καρφιά που στερεώνονται με βάση την πυρίτιδα. Η κατασκευή των αναγκαίων δεσμίδων φυσιγγίων για τα συστήματα που λειτουργούν με πυρίτιδα είναι, κατά την προσφεύγουσα, η βασική δραστηριότητα για κάθε κατασκευαστή φυσιγγίων. Μολονότι στην Κοινότητα υφίστανται μόνο τρεις σημαντικοί κατασκευαστές δεσμίδων φυσιγγίων για στερεώσεις με πυρίτιδα, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι τα μεταφορικά έξοδα είναι σχετικώς χαμηλά, έτσι ώστε να είναι εύκολος ο εφοδιασμός σε φυσίγγια από το εξωτερικό της Κοινότητας. Κατά την προσφεύγουσα, οι συνθήκες προμήθειας των λοιπών συστημάτων στερεώσεως για τις οικοδομές δεν διαφέρουν τόσο ώστε να αποτελούν για τους κατασκευαστές τους σοβαρό εμπόδιο κατά την είσοδο στην αγορά των συστημάτων στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα.

54 Κατά της επιχειρηματολογίας αυτής η Επιτροπή αναφέρει, καταρχάς, τους προηγουμένους ισχυρισμούς της Hilti περί των σχετικών αγορών. Στο πλαίσιο αυτό η Επιτροπή αναφέρει επιστολή που έλαβε από τη Hilti, στις 23 Μαρτίου 1983, σε απάντηση των ερωτημάτων που της είχε θέσει κατόπιν της καταγγελίας της Eurofix, επιστολή κατά την οποία υφίστανται « τουλάχιστον δύο διαφορετικές σχετικές αγορές, όσον αφορά

τα καρφιά και τα φυσίγγια, εκτός της αγοράς των πιστολιών ». Κατά την Επιτροπή οι ισχυρισμοί αυτοί αποτελούν την καλύτερη διαθέσιμη απόδειξη για την εκτίμηση εκ μέρους της ίδιας της Hilti σχετικά με τις αγορές στις οποίες ασκούσε τότε δραστηριότητα.

55 Ως προς τη σταυροειδή ελαστικότητα των τιμών ως σύνθεση όλων των παραγόντων που προσδιορίζουν αν δύο διαφορετικά προϊόντα μπορούν να θεωρηθούν πράγματι ότι ανήκουν στην ίδια αγορά αναφοράς, η Επιτροπή εφάρμοσε απλώς ένα κριτήριο που εφαρμοζόταν παγίως επί πολλά έτη, τόσο από την ίδια όσο και από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Η Επιτροπή παραπέμπει συναφώς στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Φεβρουαρίου 1973, 6/72, Europemballage και Continental Can κατά Επιτροπής (Rec. 1973, σ. 215), όσον αφορά τη δυνατότητα υποκαταστάσεως της προσφοράς, και της 14ης Φεβρουαρίου 1978, 27/76, United Brands κατά Επιτροπής (Rec. 1978, σ. 207), όσον αφορά τη δυνατότητα υποκαταστάσεως της ζητήσεως.

56 Κατά την Επιτροπή, μόνο ασθενής σχέση οικονομικής υποκαταστάσεως υφίσταται μεταξύ των διαφόρων συστημάτων στερεώσεως. Το γεγονός ότι διάφορα συστήματα συνυπήρξαν επί πολύ μακρά χρονικά διαστήματα εξηγείται από την ύπαρξη, για κάθε είδος εφαρμογής, ποικιλίας καταστάσεων, ορισμένες από τις οποίες ευνοούν εκ φύσεως τη χρήση ορισμένου είδους στερεώσεως, ενώ άλλες ευνοούν άλλο είδος. Έτσι, το κρίσιμο όριο κατά τη σύγκριση μεταξύ της χρήσεως πιστολιού καρφώματος και των συγκολλητών στηριγμάτων — παράδειγμα αντλούμενο από τη δεύτερη έκθεση του καθηγητή Albach — είναι σχετικά ανεξάρτητο από το κόστος των αναλωτών προϊόντων ΣΣΛΠ. Άλλα παραδείγματα δείχνουν επίσης ότι μικρές αλλά σημαντικές αυξήσεις της τιμής των αναλωτών προϊόντων ΣΣΛΠ δεν υπάρχει κίνδυνος να προκαλέσουν σημαντικές μεταβολές των επιλογών μεταξύ των διαφόρων συστημάτων στερεώσεως.

57 Το γεγονός ότι από την οικονομετρική ανάλυση του καθηγητή Albach δεν προκύπτει σταυροειδής ελαστικότητα των τιμών δεν εξηγείται καθόλου, όπως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα, από τις « σχετικές σύγχρονες μεταβολές », αλλά, φυσικότερα, από το γεγονός ότι τα προϊόντα δεν είναι ανταγωνιστικά και, επομένως, ανήκουν σε διαφορετικές αγορές.

58 Η αγορά αναφοράς δεν είναι, επομένως, αυτή όλων των συστημάτων στερεώσεως, αλλά μάλλον εκείνη των δεσμίδων φυσιγγίων και εκείνη των καρφιών που χρησιμοποιούνται για τις συσκευές Hilti.

59 Προκειμένου, ειδικότερα, για τη δυνατότητα υποκαταστάσεως της προσφοράς, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η διείσδυση νέων προμηθευτών διαφορετικών προϊόντων στην αγορά δεν είναι εύκολη, ούτε για τα συστήματα στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα ούτε για τα αναλωτά προϊόντα ΣΣΛΠ. Αυτό οφείλεται ιδίως στην ανάγκη επιλύσεως των τεχνικών προβλημάτων και διενέργειας σημαντικών επενδύσεων. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι ο χρόνος που απαιτείται μέχρις ότου οι νέοι προμηθευτές να είναι σε θέση να διεισδύσουν στην αγορά. Ως προς τις δεσμίδες φυσιγγίων για τα πιστόλια της Hilti, οι γενικοί αυτοί παράγοντες περιπλέκονται από το γεγονός ότι η Hilti είναι κάτοχος διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που ισχύουν σε όλες τις χώρες της ΕΟΚ και επικαλείται την προστασία δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

60 Η παρεμβαίνουσα Bauco υποστηρίζει ότι, λόγω των μοναδικών χαρακτηριστικών των πιστολιών καρφώματος, η χρήση τους συνιστά επιλογή πρακτικής φύσεως, όσον αφορά μεγάλο αριθμό ειδικών περιπτώσεων.

61 Η Bauco ισχυρίζεται, εξάλλου, ότι δεν υφίσταται σταυροειδής ελαστικότητα των τιμών μεταξύ των πιστολιών καρφώματος και των αναλωτών προϊόντων για πιστόλια καρφώματος, αφενός, και των λοιπών εργαλείων και αναλωτών προϊόντων για τα άλλα συστήματα στερεώσεως, αφετέρου. Το επιχείρημα της Hilti κατά το οποίο τα συστήματα στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα αποτελούν « τεχνικώς ολοκληρωμένα συστήματα » αποδεικνύεται αβάσιμο, όταν γίνει επίκλησή του για άλλα συστήματα στερεώσεως, πράγμα που καθιστά φανερό ότι οι σχετικές αγορές είναι, εν προκειμένω, οι χωριστές αγορές των πιστολιών καρφώματος, καρφιών και δεσμίδων φυσιγγίων για πιστόλια καρφώματος. Οι χρήστες υποχρεούνται να χρησιμοποιούν συστήματα στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα κατασκευής Hilti, όχι μόνο λόγω της επενδύσεως που πραγματοποίησαν αγοράζοντας το πιστόλι, αλλά και λόγω της τεχνικής και πρακτικής υπεροχής του προϊόντος Hilti έναντι όλων των άλλων συστημάτων στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα.

62 Όσον αφορά τη δυνατότητα υποκαταστάσεως της ζητήσεως, η Bauco ισχυρίζεται ότι, αν μια επιλογή στηρίζεται στην πείρα, όπως στις περισσότερες περιπτώσεις, μόνο οι αισθητές τροποποιήσεις ενός χαρακτηριστικού, όποιο και αν είναι αυτό, μπορούν να επιδράσουν επί της επιλογής αυτής. Είναι πολύ πιθανό μια ανάλυση σε βάθος όλων των παραγόντων που προσδιορίζουν την απόφαση περί χρησιμοποιήσεως διαφορετικών ειδών συστημάτων στερεώσεως να δείξει ότι τα άλλα συστήματα στερεώσεως αποτελούν, σε μεγάλο αριθμό περιπτώσεων, μη ικανοποιητικές για τον χρήστη εναλλακτικές λύσεις.

63 Η παρεμβαίνουσα Profix αναφέρεται στα επιχειρήματα της Επιτροπής και, εξάλλου, ισχυρίστηκε κατά την προφορική διαδικασία ότι η αγορά των σχετικών προϊόντων είναι αυτή των καρφιών ή, ειδικότερα, των καρφιών που χρησιμοποιούνται για τα πιστόλια καρφώματος της Hilti. Η Profix κατασκευάζει καρφιά και πρέπει, επομένως, κατ' ανάγκη να κατασκευάζει τα καρφιά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα πιστόλια της Hilti, όπως πράττει από τη δεκαετία του " 60. Κατά το μέτρο ακριβώς που κατασκευάζει μόνο καρφιά, θα ήταν αλυσιτελής γι' αυτήν η προβολή του επιχειρήματος ότι εναλλακτικά συστήματα όπως τα δράπανα μπορούν να υποκατασταθούν στα συστήματα στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα.

*Νομική εκτίμηση*

64 Πρέπει να παρατηρηθεί καταρχάς ότι, για να εκτιμηθεί η θέση της Hilti στην αγορά πρέπει πρώτα να καθοριστεί η σχετική αγορά, επειδή οι δυνατότητες ανταγωνισμού μπορούν να εκτιμηθούν μόνο σε συνάρτηση προς τα χαρακτηριστικά των σχετικών προϊόντων, δυνάμει των οποίων τα προϊόντα αυτά είναι ιδιαζόντως ικανά να ικανοποιήσουν πάγιες ανάγκες και μπορούν να εναλλαγούν μόνο σε περιορισμένο βαθμό με άλλα προϊόντα (προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Φεβρουαρίου 1973, 6/72, Continental Can, σκέψη 32).

65 Για να προσδιοριστεί, επομένως, αν η Hilti, ως προμηθευτής πιστολιών καρφώματος και των σχετικών αναλωτών προϊόντων, κατέχει στη σχετική αγορά προϊόντων ισχύ που της προσδίδει δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 86, το πρώτο ζήτημα που πρέπει να επιλυθεί είναι αν η σχετική αγορά είναι αυτή του συνόλου των συστημάτων στερεώσεως που προορίζονται για τις οικοδομές ή αν οι σχετικές αγορές είναι αυτές των πιστολιών καρφώματος που λειτουργούν με πυρίτιδα και των αναλωτών προϊόντων για τις συσκευές αυτές, δηλαδή των δεσμίδων φυσιγγίων και των καρφιών.

66 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι τα πιστόλια καρφώματος, οι δεσμίδες φυσιγγίων και τα καρφιά αποτελούν τρεις ειδικές αγορές. Επειδή οι δεσμίδες φυσιγγίων και τα καρφιά κατασκευάζονται ειδικά και αγοράζονται από τους χρήστες για έναν τύπο πιστολιών, πρέπει να θεωρηθεί ότι υφίστανται διαφορετικές αγορές για τις δεσμίδες φυσιγγίων και για τα καρφιά που χρησιμοποιούνται στα πιστόλια καρφώματος της Hilti, όπως δέχθηκε και η Επιτροπή στην απόφασή της ( παράγραφος 55 ).

67 Προκειμένου ειδικότερα για τα καρφιά των οποίων η χρήση στις συσκευές Hilti αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της διαφοράς, είναι βέβαιο ότι, από τη δεκαετία του " 60, υπάρχουν ανεξάρτητοι παραγωγοί, περιλαμβανομένων των παρεμβαινουσών, οι οποίοι κατασκευάζουν καρφιά προοριζόμενα για χρήση σε πιστόλια καρφώματος. Ορισμένοι από τους παραγωγούς αυτούς είναι ειδικευμένοι και παράγουν μόνο καρφιά, ορισμένοι μάλιστα καρφιά ειδικά για τις συσκευές της Hilti. Το γεγονός αυτό αποτελεί από μόνο του σοβαρή ένδειξη για την ύπαρξη ειδικής αγοράς καρφιών για τα πιστόλια Hilti.

68 Η άποψη της Hilti κατά την οποία τα πιστόλια, οι δεσμίδες φυσιγγίων και τα καρφιά πρέπει να θεωρηθούν ως αδιαίρετο σύνολο, δηλαδή ως « σύστημα στερεώσεως που λειτουργεί με πυρίτιδα », θα είχε στην πράξη ως συνέπεια να επιτραπεί στους παραγωγούς πιστολιών καρφώματος να αποκλείσουν τη χρησιμοποίηση στις συσκευές τους αναλωτών προϊόντων εκτός εκείνων της δικής τους κατασκευής. Ελλείψει γενικών υποχρεωτικών προδιαγραφών, κάθε ανεξάρτητος παραγωγός είναι εντελώς ελεύθερος, υπό το πρίσμα του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, να κατασκευάζει αναλωτά προϊόντα προοριζόμενα για χρήση σε συσκευές κατασκευαζόμενες από άλλους, εκτός αν, με τον τρόπο αυτό,προσβάλλει δικαίωμα ευρεσιτεχνίας ή άλλο δικαίωμα βιομηχανικής ή πνευματικής ιδιοκτησίας. Ακόμα και αν υποτεθεί, όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα, ότι συνθετικά στοιχεία από διάφορες πηγές δεν μπορούν να εναλλαγούν, χωρίς να επηρεαστούν τα χαρακτηριστικά του συστήματος, η λύση θα έπρεπε να αναζητηθεί στη θέσπιση κατάλληλων νομοθετικών ή κανονιστικών διατάξεων και όχι σε μονομερή μέτρα των παραγωγών πιστολιών καρφώματος, μέτρα που συνεπάγονται για τους ανεξάρτητους παραγωγούς απαγόρευση της βασικής δραστηριότητάς τους.

69 Το επιχείρημα της Hilti κατά το οποίο οι συσκευές και τα αναλωτά προϊόντα ΣΣΛΠ αποτελούν τμήμα της αγοράς των συστημάτων στερεώσεως, γενικά, για τον τομέα των

οικοδομών, δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι τα συστήματα που λειτουργούν με πυρίτιδα διαφέρουν κατά πολύ από τα άλλα συστήματα στερεώσεως. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συστημάτων στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα, όπως απαριθμούνται στην παράγραφο 62 της αποφάσεως, μπορούν να είναι καθοριστικά της επιλογής σε ορισμένες περιπτώσεις. Από τη δικογραφία προκύπτει, πράγματι, ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχει ρεαλιστική εναλλακτική λύση ούτε για τον ειδικευμένο εργάτη που εκτελεί εργασία σε εργοτάξιο ούτε για τον τεχνικό που καλείται να προσδιορίσει εκ των προτέρων τις μεθόδους στερεώσεως που θα χρησιμοποιηθούν σε ορισμένη περίπτωση.

70 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η περιγραφή των χαρακτηριστικών αυτών, όπως έγινε από την Επιτροπή στην απόφασή της, είναι επαρκώς σαφής και πειστική ώστε δικαιολογεί επαρκώς τα αντλούμενα από αυτή συμπεράσματα.

71 Οι διαπιστώσεις αυτές δεν αφήνουν καμιά σοβαρή αμφιβολία ως προς το ότι υφίστανται στην πράξη διαφορετικές περιπτώσεις, ορισμένες από τις οποίες ευνοούν εκ φύσεως τη χρήση συστήματος στερεώσεως που λειτουργεί με πυρίτιδα, ενώ άλλες ευνοούν τη χρήση ενός ή περισσοτέρων από τα άλλα συστήματα στερεώσεως. Όπως παρατηρεί η Επιτροπή, το γεγονός ότι διάφορες μέθοδοι στερεώσεως εξακολουθούν, επί μακρά χρονικά διαστήματα, να ικανοποιούν η κάθε μια σημαντικό τμήμα της συνολικής ζητήσεως στον τομέα της στερεώσεως αποτελεί ένδειξη του ότι μόνο ασθενής σχέση υποκαταστάσεως υπάρχει μεταξύ των διαφόρων συστημάτων στερεώσεως.

72 Πρέπει να προστεθεί ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δικαιολογημένα στήριξε τα συμπεράσματά της σε σκέψεις που ελάμβαναν υπόψη τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των σχετικών προϊόντων.

73 Υπέρ των συμπερασμάτων αυτών συνηγορεί, εξάλλου, η ανάλυση του καθηγητή Yarrow και η μελέτη του ινστιτούτου Rosslyn Research, που προαναφέρθηκαν, κατά το ότι επισημαίνουν την ύπαρξη σημαντικού αριθμού χρηστών πιστολιών καρφώματος, οι οποίοι δεν θεωρούσαν ότι υπήρχε πραγματική εναλλακτική λύση που θα μπορούσε να υποκατασταθεί στο σύστημα στερεώσεως που λειτουργεί με πυρίτιδα σε

καταστάσεις όπως η πλειονότητα εκείνων στις οποίες χρησιμοποιήθηκαν πράγματι πιστόλια καρφώματος.

74 Εξάλλου, τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζονται από την προσφεύγουσα δεν είναι ικανά να κλονίσουν τα συμπεράσματα της Επιτροπής.

75 Πρέπει, επομένως, πρώτον να παρατηρηθεί ότι από την ανάλυση του καθηγητή Yarrow και τη μελέτη του ινστιτούτου Rosslyn Research δεν προκύπτει — όπως ισχυρίζονται οι συντάκτες του — σχέση υψηλής οικονομικής υποκαταστάσεως μεταξύ των σχετικών προϊόντων. Πράγματι, τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στις οικοδομικές επιχειρήσεις δεν μπορούν να παράσχουν απάντηση στο θεμελιώδες ερώτημα της υπό κρίση υποθέσεως, δηλαδή στο αν ασθενείς αλλά σημαντικές μεταβολές της τιμής των καρφιών μπορούν να μεταβάλουν αισθητά τη ζήτηση. Σε μια αγορά που χαρακτηρίζεται, όπως εν προκειμένω, από πολύ σημαντικές εκπτώσεις επί των τιμών καταλόγου, το γεγονός και μόνο ότι ορισμένος αριθμός ερωτηθέντων προσώπων ανέφερε πρώτα την τιμή ως καθοριστικό στοιχείο, χωρίς να διευκρινίσει τη σημασία της ενδεχόμενης μεταβολής της τιμής επί της επιλογής της χρησιμοποιουμένης μεθόδου, δεν μπορεί να αποδείξει ότι η σταυροειδής ελαστικότητα των τιμών είναι υψηλή.

76 Δεύτερον, πρέπει να σημειωθεί ότι οι οικονομετρικές μελέτες του καθηγητή Albach λαμβάνουν υπόψη μόνο έναν παράγοντα, δηλαδή την τιμή, ενώ, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, και ιδίως από τις έρευνες του ινστιτούτου Rosslyn Research, η επιλογή του καταναλωτή εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από μη δυνάμενες να σταθμιστούν περιστάσεις.

77 Πρέπει, επομένως, να γίνει δεκτό ότι η αγορά των σχετικών προϊόντων, σε σχέση με την οποία πρέπει να εκτιμηθεί η θέση της Hilti στην αγορά, είναι εκείνη των καρφιών που προορίζονται για τα πιστόλια καρφώματος δικής της κατασκευής.

78 Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από την προαναφερθείσα επιστολή της Hilti προς την Επιτροπή της 23ης Μαρτίου 1983, στην οποία διατυπώνεται η άποψη ότι υπήρχαν διαφορετικές αγορές για τα πιστόλια, τις δεσμίδες φυσιγγίων και, τέλος, για τα καρφιά. Μολονότι δεν επρόκειτο τότε για ερμηνεία της εννοίας της « σχετικής αγοράς » για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης, το περιεχόμενο της επιστολής είναι αρκετά διαφωτιστικό ως προς την εμπορική εκτίμηση της ίδιας της Hilti σχετικά με τις αγορές στις οποίες ασκούσε τότε τη δραστηριότητά της. Κατά τις εξηγήσεις της Hilti, η επιστολή αυτή είχε συνταχθεί από νομικό της επιχειρήσεως, σε συνεννόηση με εξωτερικό νομικό σύμβουλο και τον οικείο διευθυντή παραγωγής. Η επιστολή αυτή συντάχθηκε, επομένως, από πρόσωπα που κατά τεκμήριο γνωρίζουν καλά την επιχείρηση και τις δραστηριότητές της.

**Ως προς τον γεωγραφικό καθορισμό της αγοράς**

*Επιχειρήματα των διαδίκων*

79 Ως προς τον γεωγραφικό καθορισμό της σχετικής αγοράς η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, εκτός από τα έξοδα μεταφοράς, στη δημιουργία διαφορών μεταξύ κρατών μελών ως προς τις συνθήκες εμπορίας συμβάλλουν και ορισμένες άλλες πτυχές της διανομής των προϊόντων στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα. Έτσι, ο καθηγητής Albach παρατήρησε σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς την παραδοσιακή αξιολόγηση ορισμένων προϊόντων και συστημάτων οικοδομικής κατασκευής ή στερεώσεως. Κατά την προσφεύγουσα, οι διαφορές τιμών μεταξύ των διαφόρων αγορών δεν αποτελούν ένδειξη ούτε απόδειξη της υπάρξεως τεχνητών φραγμών που τίθενται από τις επιχειρήσεις που δρούν εντός της Κοινότητας. Ως προς τις τιμές που εφαρμόζει η Hilti στα διάφορα κράτη μέλη, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι αυτές αντικατοπτρίζουν μάλλον τις διαφορές που υφίστανται στην εμπορική διάρθρωση των αγορών αυτών. Είναι εξάλλου εσφαλμένο να συγκρίνονται οι υψηλότερες με τις χαμηλότερες τιμές. Εύλογη θα ήταν μόνο η σύγκριση των μέσων τιμών που εφαρμόζονται από τις κατ' ιδίαν εμπορικές οργανώσεις της Hilti για ολόκληρη τη σειρά προϊόντων.

80 Η Επιτροπή θεωρεί — ως προς την ουσία αυτού του ζητήματος — ότι μπορούσε να αναμένεται ότι οι ουσιώδεις διαφορές τιμών που παρατηρήθηκαν συνεπάγονται παράλληλες εμπορικές ανταλλαγές μεταξύ εθνικών αγορών. Ως προς την ανάγκη υπάρξεως ειδικευμένων διανομέων, την οποία επικαλέστηκε η Hilti, η Επιτροπή αντιτάσσει

ότι, ακόμα και για προϊόντα όπως τα αυτοκίνητα, που χρειάζονται λίαν ειδικευμένους πωλητές, η αγορά αναφοράς, από πλευράς παραγωγού, είναι σαφώς η Κοινότητα.

*Νομική εκτίμηση*

81 Πρέπει να υπομνηστεί ότι από τη δικογραφία προκύπτει, αφενός, ότι υφίστανται πολύ σημαντικές διαφορές μεταξύ κρατών μελών ως προς τις τιμές των προϊόντων Hilti και, αφετέρου, ότι τα έξοδα μεταφοράς των καρφιών είναι χαμηλά. Οι δύο αυτοί παράγοντες πιθανολογούν την ύπαρξη παραλλήλων εμπορικών ανταλλαγών μεταξύ των εθνικών αγορών της Κοινότητας. Πρέπει, επομένως, να γίνει δεκτό ότι ορθώς η Επιτροπή θεώρησε ότι η σχετική γεωγραφική αγορά είναι, εν προκειμένω, το σύνολο της Κοινότητας. Το σχετικό επιχείρημα της προσφεύγουσας πρέπει, επομένως, να απορριφθεί.

**Ως προς τη θέση της Hilti στην αγορά**

*Επιχειρήματα των διαδίκων*

82 Όσον αφορά τις λοιπές πτυχές του ζητήματος αν η προσφεύγουσα κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά των οικείων προϊόντων, η Hilti παρατηρεί, πρώτον, ότι οι εκτιμήσεις της Επιτροπής ως προς το μερίδιο της αγοράς που κατέχει δεν αρκούν για να δικαιολογήσουν διαπίστωση δεσπόζουσας θέσης. Ούτε οι εκτιμήσεις που προσκόμισε στην Επιτροπή η ίδια η προσφεύγουσα ούτε οι προερχόμενες από την οργάνωση PASA (επαγγελματική οργάνωση του Ηνωμένου Βασιλείου για τα συστήματα στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα) είναι αρκετά αξιόπιστες για να στηρίξουν την προσβαλλόμενη απόφαση. Μόνο η Επιτροπή είναι σε θέση, δυνάμει των εξουσιών που της παρέχει το άρθρο 11 του κανονισμού 17, να διαπιστώσει τα πραγματικά μερίδια στην αγορά, πράγμα όμως που δεν έπραξε. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι δεν γνωρίζει το μέγεθος του μεριδίου που κατέχει στην οικεία αγορά, όπως αυτή πρέπει να καθοριστεί ορθώς, δηλαδή, κατά τη γνώμη της, ως αποτελούμενη από το σύνολο των συστημάτων στερεώσεως που μπορούν να υποκατασταθούν στα συστήματα στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα (και περιλαμβάνουν, ιδίως, τα συστήματα αγκιστρώσεως/βιδώματος). Ωστόσο, η Hilti ισχυρίζεται ότι γνωρίζει ότι το μερίδιο της στην αγορά είναι τέτοιο ώστε να μη μπορεί να θεωρηθεί ότι αυτή κατέχει δεσπόζουσα θέση.

83 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι δεν αντλεί καμιά σημαντική εμπορική ισχύ από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Ως προς το δίπλωμά της σχετικά με τις δεσμίδες φυσιγγίων, η προσφεύγουσα επαναλαμβάνει τα αναφερόμενα ανωτέρω στη σκέψη 52, για να δείξει ότι από το μερίδιο της στην αγορά δεν αντλεί καμιά εμπορική δύναμη μεγαλύτερη από εκείνη που αντλεί από τη θέση που κατέχει στη σχετική αγορά γενικώς. Ως προς τα διπλώματα που κατείχε σχετικά με ορισμένα στοιχεία του πιστολιού καρφώματος DX 450, η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι πρόκειται μόνο για συμπληρωματικά διπλώματα βελτιώσεως. Οι ανταγωνιστές της μπόρεσαν από καιρό να επιφέρουν στα πιστόλια τους παρόμοιες βελτιώσεις, προσιδιάζουσες στους δικούς τους τύπους πιστολιών. Ούτε η θέση της προσφεύγουσας στον τομέα της έρευνας και της αναπτύξεως της παρέχουν υπερβολική εμπορική ισχύ. Ο μεγαλύτερος ανταγωνιστής της προσφεύγουσας στα συστήματα στερεώσεως που λειτουργούν με πυρίτιδα έχει κύκλο εργασιών και πηγές χρηματοδοτήσεως κατά μέγα μέρος ισοδύναμες προς εκείνες της προσφεύγουσας και οι πόροι της προσφεύγουσας στον τομέα της έρευνας και της αναπτύξεως είναι, στην πραγματικότητα, ασθενείς, αν συγκριθούν με εκείνους των λοιπών ανταγωνιστών της που αποτελούν βιομηχανικούς γίγαντες. Το σύστημα διανομής της προσφεύγουσας δεν έχει οργανωθεί κατά τρόπο που να της παρέχει δυσανάλογο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Κατά την προσφεύγουσα, δεν είναι ακριβές, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, ότι το τμήμα που κατέχουν τα συστήματα ΣΣΛΠ στην αγορά στερεώσεων για τις οικοδομικές εργασίες έχει φθάσει σε στάδιο αναπτύξεως τέτοιο ώστε να συνεπάγεται σημαντικούς φραγμούς κατά την είσοδο και μειωμένο ανταγωνισμό εντός της αγοράς.

84 Η εμπορική συμπεριφορά της Hilti δεν μαρτυρεί, κατά τη γνώμη της, δεσπόζουσα θέση. Η πρακτική του συνδυασμού των πωλήσεων δεσμίδων φυσιγγίων και καρφιών εφαρμόστηκε από την προσφεύγουσα προκειμένου να αποφευχθούν οι κίνδυνοι που απορρέουν από τη χρήση των ελαττωματικών της πιστολιών καρφώματος. Η πρακτική αυτή δεν προϋποθέτει δεσπόζουσα θέση στην αγορά.

85 Η Επιτροπή αντιτάσσει ότι τα αριθμητικά στοιχεία επί των οποίων στήριξε την απόφασή της ως προς τα μερίδια της αγοράς που κατέχει η Hilti της γνωστοποιήθηκαν από την ίδια τη Hilti, δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17· η Hilti ήταν, επομένως, υποχρεωμένη να παράσχει τις κατά το δυνατόν ακριβέστερες πληροφορίες που διέθετε. Ως προς τα αριθμητικά στοιχεία της PASA, διάφορα εσωτερικά έγγραφα της Hilti δείχνουν ότι ακόμα και η διεύθυνση της Hilti στο Ηνωμένο Βασίλειο στηρίχθηκε στα στοιχεία αυτής της οργανώσεως προκειμένου να υπολογίσει το μερίδιο στην αγορά της εταιρίας. Η Επιτροπή θεωρεί ότι ορθώς υπολόγισε το μερίδιο στην αγορά της Hilti και ότι υπάρχουν μάλιστα λόγοι να πιστεύει ότι τα μερίδια στην αγορά της Hilti μπορεί να είναι ακόμη μεγαλύτερα. Υπενθυμίζει συναφώς ότι κατά τα αριθμη-

τικά στοιχεία της PASA η Hilti κατείχε στο Ηνωμένο Βασίλειο μερίδια ανερχόμενα, αντίστοιχα, σε ποσοστό 70-80 % για την πώληση καρφιών ΣΣΛΠ και στο 70 % για την πώληση δεσμίδων φυσιγγίων, μερίδια που είναι πολύ μεγαλύτερα του μεριδίου της στην αγορά των πιστολιών καρφώματος και μόνο, η οποία είναι της τάξεως του 55 %.

86 Η Επιτροπή αντικρούει την επίκριση της Hilti ως προς την εκτίμηση των λοιπών περιστατικών τα οποία, κατά την απόφαση, συμβάλλουν στη διατήρηση και ενίσχυση της θέσεως της Hilti στην αγορά πιστολιών καρφώματος. Η Επιτροπή υπογραμμίζει συναφώς ότι η Hilti διαθέτει το πιο εξελιγμένο προϊόν της αγοράς, δηλαδή το πιστόλι DX 450. Η ισχυρή της θέση στον τομέα της έρευνας και της αναπτύξεως δεν αντισταθμίζεται από την απλή δυνατότητα άλλων μεγάλων δυνητικών προμηθευτών να διεισδύσουν στην αγορά. Το συνδυασμένο αποτέλεσμα ενός καλά οργανωμένου συστήματος απευθείας διανομής στους τελικούς χρήστες και ενός υψηλού ποσοστού χρηστών πιστολιών Hilti έχει ως συνέπεια ότι δύσκολα μπορούν άλλοι προμηθευτές να υποκαταστήσουν τη Hilti και άλλες επιχειρήσεις να διεισδύσουν στην αγορά. Τέλος, ο βαθμός αναπτύξεως της αγοράς καθιστά την πρόσβαση στην αγορά λιγότερο ελκυστική για άλλους δυνητικούς ανταγωνιστές.

87 Κατά την Επιτροπή, τα παραδείγματα που έλαβε υπόψη της για τη συμπεριφορά της Hilti στην αγορά — ως αποδείξεις δεσπόζουσας θέσης — αποτελούν όλα μορφές συμπεριφοράς που παρατηρείται συνήθως στις δεσπόζουσες επιχειρήσεις. Βέβαια, και μία μη δεσπόζουσα επιχείρηση μπορεί επίσης να συμπεριφερθεί κατά τέτοιο τρόπο, αλλά, στην πράξη, είναι μάλλον απίθανο να ενεργήσει έτσι, καθόσον η ύπαρξη πραγματικού ανταγωνισμού θα ενίσχυε κανονικά τα μειονεκτήματα μιας τέτοιας συμπεριφοράς έναντι των ενδεχομένων πλεονεκτημάτων. Έτσι, ο συνδυασμός των πωλήσεων είναι, συνήθως, μέθοδος που δεν παρουσιάζει πλεονεκτήματα για τον μη δεσπόζοντα προμηθευτή. Η εφαρμογή της πρακτικής αυτής από τη Hilti συνιστά, επομένως, πρόσθετη απόδειξη της ισχύος που της παρέχει το γεγονός ότι είναι στη πράξη ο μόνος προμηθευτής δεσμίδων φυσιγγίων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα πιστόλια της.

88 Η εταιρία Bauco, παρεμβαίνουσα, παρατηρεί ότι, ενόψει της πείρας της στην αγορά, δεν υπάρχει αμφιβολία για το ότι η Hilti κατέχει δεσπόζουσα θέση στις σχετικές αγορές. Οι αγορές καρφιών και δεσμίδων φυσιγγίων που μπορούν να χρησιμοποιη-

θούν στα συστήματα ΣΣΛΠ της Hilti είναι σαφώς οι μεγαλύτερες και οι σημαντικότερες. Μέχρι την επέμβαση της Επιτροπής, η συμπεριφορά της Hilti ήταν τέτοια ώστε να είναι αδύνατη η επιτυχής διείσδυση στην αγορά.

*Νομική εκτίμηση*

89 Πρέπει, καταρχάς, να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς ότι η Hilti κατέχει μερίδιο αγοράς μεγέθους περίπου 70 έως 80 % της υπό κρίση αγοράς καρφιών. Το ποσοστό αυτό γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή από τη Hilti, κατόπιν αιτήσεως παροχής πληροφοριών κατ' εφαρμογή του άρθρου 11 του κανονισμού 17. Όπως ορθώς υπογράμμισε η Επιτροπή, η Hilti ήταν, επομένως, υποχρεωμένη να παράσχει τις πληροφορίες που ήταν, καθόσον γνώριζε, οι ακριβέστερες δυνατές. Ο ισχυρισμός που προέβαλε μεταγενέστερα η Hilti ότι τα αριθμητικά αυτά στοιχεία έπρεπε να ληφθούν υπόψη με επιφύλαξη δεν στηρίζεται σε καμιά απόδειξη, ούτε σε παραδείγματα καταδεικνύοντα ενδεχόμενη έλλειψη αξιοπιστίας. Η Hilti δεν προσκόμισε μάλιστα άλλα αριθμητικά στοιχεία για να αποδείξει τη βασιμότητα του ισχυρισμού της. Το επιχείρημα αυτό της Hilti πρέπει, επομένως, να απορριφθεί.

90 Πρέπει να υπομνηστεί ότι το Δικαστήριο έκρινε (αποφάσεις της 14ης Φεβρουαρίου 1978, υπόθ. 27/76, United Brands κατά Επιτροπής, Rec. 1978, σ. 207· και της 13ης Φεβρουαρίου 1979, υπόθ. 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, Rec. 1979, σ. 461) ότι η δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης αφορά κατάσταση οικονομικής ισχύος επιχειρήσεως που της παρέχει την εξουσία να εμποδίζει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, παρέχοντάς της τη δυνατότητα ανεξάρτητης, σε σημαντικό βαθμό, συμπεριφοράς έναντι των ανταγωνιστών της, των πελατών της και, τέλος, των καταναλωτών· και ότι η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης μπορεί να προκύψει από πολλούς παράγοντες οι οποίοι, λαμβανόμενοι μεμονωμένα, δεν θα ήταν κατ' ανάγκη καθοριστικοί, αλλά ότι μεταξύ των παραγόντων αυτών έχει ιδιαίτερη σημασία η ύπαρξη μεριδίων αγοράς μεγάλου μεγέθους.

91 Προκειμένου ειδικότερα για τα μερίδια της αγοράς, το Δικαστήριο έκρινε (στην προαναφερθείσα απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 1979, Hoffmann-La Roche, σκέψη 41) ότι εξαιρετικώς μεγάλα μερίδια αποτελούν από μόνα τους, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, απόδειξη υπάρξεως δεσπόζουσας θέσης.

92 Εν προκειμένω, έχει αποδειχθεί ότι η Hilti κατέχει στη σχετική αγορά μερίδιο ανερχόμενο σε ποσοστό 70 έως 80 %. Ένα τέτοιο μερίδιο συνιστά, από μόνο του, σαφή ένδειξη υπάρξεως δεσπόζουσας θέσης στη σχετική αγορά ( βλ., στην κατεύθυνση αυτή, την απόφαση του Δικαστηρίου της 3ης Ιουλίου 1991, υπόθ. C-62/86, Akzo Chemie BV κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-3359, σκέψη 60 ).

93 Επιπλέον, όσον αφορά τα λοιπά στοιχεία για τα οποία η Επιτροπή επισήμανε ότι συμβάλλουν στη διατήρηση και ενίσχυση της θέσεως της Hilti στην αγορά, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το γεγονός ότι η Hilti είναι κάτοχος διπλώματος ευρεσιτεχνίας και επικαλείται, στο Ηνωμένο Βασίλειο, την προστασία δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας για τις δεσμίδες φυσιγγίων που χρησιμοποιούνται στις συσκευές της, ενισχύει τη θέση της Hilti στις αγορές αναλωτών προϊόντων που χρησιμοποιούνται στις συσκευές της. Η ισχυρή θέση της Hilti στις αγορές αυτές ενισχύεται ακόμη από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που κατείχε τότε για ορισμένα στοιχεία του πιστολιού της DX 450. Πρέπει να προστεθεί επίσης, όπως ορθώς ισχυρίζεται η Επιτροπή, ότι στην πράξη είναι απίθανο ένας προμηθευτής χωρίς δεσπόζουσα θέση να ενεργήσει όπως η Hilti, δεδομένου ότι ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός εξασφαλίζει συνήθως την ενίσχυση των μειονεκτημάτων μιας τέτοιας συμπεριφοράς έναντι των ενδεχομένων πλεονεκτημάτων.

94 Βάσει του συνόλου αυτών των σκέψεων, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι η Επιτροπή βάσιμα θεώρησε ότι η Hilti κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά καρφιών που χρησιμοποιούνται τα πιστόλια καρφώματος της δικής της κατασκευής.

*Ως προς την ύπαρξη καταχρήσεως*

95 Με το δεύτερο σκέλος του λόγου ακυρώσεως που αφορά την παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης, η προσφεύγουσα αμφισβητεί, καταρχάς, ότι η συμπεριφορά της ήταν καταχρηστική και ισχυρίζεται, εξάλλου, ότι, εν πάση περιπτώσει, η συμπεριφορά της ήταν αντικειμενικά δικαιολογημένη.

**Ως προς τον καταχρηστικό χαρακτήρα της συμπεριφοράς της Hilti**

*Επιχειρήματα των διαδίκων*

96 Η Hilti, μολονότι ομολογεί τις περισσότερες από τις συμπεριφορές που της προσάπτονται και ότι αυτές θα μπορούσαν να αποτελέσουν καταχρήσεις στην περίπτωση που κατείχε δεσπόζουσα θέση, αρνείται, ωστόσο, διαρρήδην ότι ακολούθησε την πρακτική που συνίστατο στην καθυστέρηση της χορηγήσεως αδειών εκμεταλλεύσεως που μπορούσαν νομίμως να χορηγηθούν βάσει των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας των οποίων ήταν κάτοχος και ότι εφάρμοσε επιλεκτικές πολιτικές συνεπαγόμενες διακρίσεις σε βάρος των ανταγωνιστών της και των πελατών τους (άρθρο 1, σημεία 5 και 7 του διατακτικού της αποφάσεως της Επιτροπής).

97 Όσον αφορά την κατάχρηση που προσάπτεται στη Hilti, η Επιτροπή θεωρεί, καταρχάς, ότι η Hilti τροποποίησε την επιχειρηματολογία της καθ' όλη τη διάρκεια τόσο της διοικητικής όσο και της ένδικης διαδικασίας. Καταρχάς, με την προαναφερθείσα από 23 Μαρτίου 1983 επιστολή της προς την Επιτροπή, η Hilti αρνήθηκε κατηγορηματικά ότι έλαβε οποιοδήποτε μέτρο για να περιορίσει την πρόσβαση στις δεσμίδες φυσιγγίων της. Στη συνέχεια, απαντώντας στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, η Hilti αναγνώρισε ότι είχε εφαρμόσει πρακτικές με αυτό τον σκοπό, ενώ σε τρίτη φάση προσπάθησε να ανασκευάσει διάφορα στοιχεία που είχε αποδεχθεί με την απάντησή της στην κοινοποίηση των αιτιάσεων.

98 Τέλος, η Επιτροπή εκθέτει ότι έχει ως αρχή να μην επιτρέπει σ' ένα προμηθευτή με δεσπόζουσα θέση στην αγορά των σχετικών προϊόντων να ακολουθεί με δική του πρωτοβουλία συμπεριφορά τείνουσα στον αποκλεισμό από τη σχετική αγορά προϊόντων εκτός των δικών του, ακόμη και αν ανησυχεί πραγματικά για την ασφάλεια και την αξιοπιστία αυτών των άλλων προϊόντων, κατά το μέτρο που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε συνδυασμό με τα δικά του.

*Νομική εκτίμηση*

99 Όσον αφορά την πολιτική που εφαρμόζει η προσφεύγουσα για τη χορήγηση αδειών εκμεταλλεύσεως, το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι από τη δικογραφία προκύπτει ότι, κατά την εποχή των υπό κρίση περιστατικών, η Hilti δεν ήταν διατεθειμένη να χορηγήσει εκουσίως άδειες και ότι ζήτησε, κατά τη διαδικασία χορηγήσεως των αδειών

εκμεταλλεύσεως, αντιπαροχή περίπου έξι φορές υψηλότερη από εκείνη που τελικά καθόρισε ο ελεγκτής των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Ένας επιχειρηματίας με τη συνήθη επιμέλεια, όπως ισχυρίζεται η Hilti ότι είναι και η ίδια, θα έπρεπε, τουλάχιστον, να γνωρίζει ότι, ζητώντας αντιπαροχή αυτού του ύψους, παρέτεινε άσκοπα τη διαδικασία χορηγήσεως αδειών εκμεταλλεύσεως, συμπεριφορά που συνιστά αναμφίβολα κατάχρηση.

100 Όσον αφορά τις επιλεκτικές πολιτικές που συνεπάγονται διακρίσεις τις οποίες εφάρμοζε η Hilti έναντι των ανταγωνιστών και των πελατών τους, πρέπει να παρατηρηθεί ότι από τα έγγραφα που αναφέρει η Επιτροπή στο σημείο 40 της αποφάσεως προκύπτει ότι η Hilti εφάρμοσε πράγματι μια τέτοια πολιτική. Η στρατηγική της Hilti έναντι των ανταγωνιστών και των πελατών τους δεν αποτελεί θεμιτό μέσον ανταγωνισμού για μια επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση. Μια επιλεκτική πολιτική συνεπαγόμενη διακρίσεις, όπως η εφαρμοζόμενη από τη Hilti, προσβάλλει τον ανταγωνισμό, επειδή είναι ικανή να αποτρέψει άλλες επιχειρήσεις από την είσοδό τους στην αγορά. Πρέπει, επομένως, να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή βασίμως θεώρησε καταχρηστική τη συμπεριφορά της Hilti.

101 Επειδή η Hilti ομολόγησε ότι πράγματι ακολούθησε τις άλλες συμπεριφορές που της προσάπτει η Επιτροπή και ότι οι συμπεριφορές αυτές μπορούσαν να αποτελέσουν κατάχρηση σε περίπτωση επιχειρήσεως με δεσπόζουσα θέση, πρέπει να γίνει δεκτό, εφόσον η δεσπόζουσα θέση της Hilti στην αγορά αποδείχθηκε, ότι η Hilti έκανε κατάχρηση αυτής της θέσεως, επιδοθείσα στο σύνολο των εμπορικών πρακτικών που της προσήψε συναφώς η Επιτροπή.

**Ως προς την αντικειμενική δικαιολόγηση της συμπεριφοράς της Hilti στην αγορά**

*Επιχειρήματα των διαδίκων*

102 Η προσφεύγουσα παραπέμπει, όσον αφορά την επιχειρηματολογία σχετικά με τη φερομένη αντικειμενική δικαιολόγηση, καταρχάς, στη μελέτη του Seeger (βλ. ανωτέρω, σκέψη 48).

103 Στην συνέχεια, η προσφεύγουσα, προς στήριξη της επιχειρηματολογίας της, προσκόμισε ορισμένες τεχνικές εκθέσεις σχετικά με την ποιότητα των καρφιών που κατασκευάζονται από τις εταιρίες Bauco και Eurofix, στις οποίες επισημαίνεται « ότι τα καρφιά αυτά ( ... ) έχουν σημαντικά ελαττώματα που καθιστούν αδύνατη της χρησιμοποίησή τους στα συστήματα ΣΣΛΠ της Hilti ». Βάσει των αναλύσεων αυτών η προσφεύγουσα καταλήγει στο ότι οι παρεμβαίνουσες προέβησαν αμφότερες σε εσφαλμένη και παραπλανητική διαφήμιση παρουσιάζοντας τα καρφιά τους « ως ισοδύναμα με εκείνα της προσφεύγουσας και σύμφωνα προς τις προδιαγραφές που αυτά πληρούν ».

Πρόκειται για τις εξής εκθέσεις:

— εκθέσεις των « Corrosion and Protection Centre Industrial Services », Manchester, σχετικά με συγκριτικές μελέτες των επιδόσεων των καρφιών της Hilti, αφενός, και των καρφιών των Profix και Bauco, αφετέρου·

— παρατηρήσεις του Ιανουαρίου 1989, των « Corrosion and Protection Centre Industrial Services » επί του σχολιασμού των εκθέσεων αυτών από την Επιτροπή·

— παρατηρήσεις των « Corrosion and Protection Centre Industrial Services » επί των υπομνημάτων των παρεμβαινουσών·

— έκθεση του « Staatliche Material-Prüfungsanstalt Darmstadt » της 25ης Ιανουαρίου 1989, σχετικά με τα προβλήματα που είναι σύμφυτα προς την ευθραυστοποίηση των καρφιών με υδρογόνο.

104 Η προσφεύγουσα στηρίχθηκε εξάλλου σε διάφορες μαρτυρίες προερχόμενες από μέλη του προσωπικού της και από άλλα πρόσωπα « σχετικά με τα ελαττώματα των στερεώσεων που πραγματοποιούνται με καρφιά των παρεμβαινουσών ». Τέλος, προσκόμισε την έκθεση μιας εταιρίας μελετών της αγοράς, σχετικά με τα « προβλήματα στερεώσεως » που αντιμετώπισαν αγγλικές εταιρίες εκμισθώσεως εξοπλισμών « με τα καρφιά ΣΣΛΠ που είχαν στο κατάστημα ».

105 Η προσφεύγουσα αναφέρει στη συνέχεια την υποχρέωση επιμελείας που υπέχει από την ευθύνη της για τα προϊόντα της, η οποία αυξάνεται, εν προκειμένω, από τη γνώση « του ασυμβίβαστου και της κατώτερης ποιότητας των καρφιών των παρεμβαινουσών και από το γεγονός ότι γνώριζε ότι τα καρφιά είχαν κατασκευαστεί και πωληθεί ειδικά για να χρησιμοποιηθούν » στα συστήματα Hilti και « είχαν αποτελέσει αντικείμενο ψευδούς, υπ' αυτήν την έννοια, διαφημίσεως ». Για να δείξει την ύπαρξη και την έκταση της υποχρεώσεως αυτής, η προσφεύγουσα προσκόμισε τρεις γνωμοδοτήσεις νομικών συμβούλων σχετικά με την ευθύνη του κατασκευαστή στο αγγλικό, γερμανικό και γαλλικό δίκαιο, που αφορούσαν ιδιαίτερα τα προβλήματα της ευθύνης λόγω των λεγομένων « ασυμβιβάστων » προϊόντων.

106 Ως προς το ζήτημα γιατί δεν έλαβε άλλο μέτρο εκτός από την εξάρτηση των πωλήσεων δεσμίδων φυσιγγίων από τις πωλήσεις των καρφιών της, η Hilti εξηγεί ότι το πρόβλημα — δηλαδή η χρησιμοποίηση καρφιών κατασκευαζομένων από την Eurofix — είχε, καταρχάς, μόνο « τοπικό » χαρακτήρα και δίστασε να προβεί δημοσία σε προειδοποιήσεις κατά των καρφιών της Eurofix, φοβουμένη την άσκηση αγωγών εναντίον της, λόγω « της εμπορικής ζημίας που έτσι θα προκαλούσε ».

107 Για να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά της η Hilti ισχυρίζεται, στη συνέχεια, ότι αυτή δεν είχε οικονομικές συνέπειες, δεδομένου ότι κανένα καρφί ΣΣΛΠ που κατασκευάζεται βάσει του τύπου των δικών της καρφιών και μπορεί να χρησιμοποιηθεί στα συστήματά της δεν επωλείτο στη βρετανική αγορά κατά τη διάρκεια της περιόδου κατά την οποία αυτή εξαρτούσε τις πωλήσεις δεσμίδων φυσιγγίων από τις πωλήσεις καρφιών. Ως προς την παρεμπόδιση της διεισδύσεως των παρεμβαινουσών στην αγορά, εδικαιολογείτο από την υποχρέωση επιμελείας που υπείχε ως κατασκευάστρια.

108 Κατά την Επιτροπή η συμπεριφορά της Hilti δικαιολογεί πλήρως το συμπέρασμα ότι η κύρια μέριμνά της ήταν η προστασία της εμπορικής της θέσεως παρά η ανιδιοτελής προστασία των χρησιμοποιούντων τα προϊόντα της. Η Επιτροπή στηρίζεται συναφώς στα εξής πραγματικά περιστατικά:

— επί πολλά έτη κατά τα οποία τα καρφιά της Eurofix και/ή της Bauco πωλούνταν στη βρετανική αγορά, η Hilti ουδέποτε προέβη σε καταγγελία προς τις αρμόδιες αρχές σχετικά με την ασφάλεια ή την αξιοπιστία τους·

— η Hilti ουδέποτε προέβη σε καταγγελία σχετικά με τους ισχυρισμούς των Eurofix και/ή Bauco ως προς τα χαρακτηριστικά των καρφιών τους·

— η Hilti υπέδειξε στους πωλητές της να μη συντάσσουν εγγράφως καμιά κριτική την οποία ενδεχομένως διατυπώνουν σχετικά με την ασφάλεια ή την αξιοπιστία των καρφιών των ανταγωνιστών της·

— η Hilti ουδέποτε έγραψε στις παρεμβαίνουσες ούτε ήρθε με οποιονδήποτε τρόπο σε επαφή μαζί τους για να τους εκφράσει τις ανησυχίες που της προκάλεσε το γεγονός ότι τα καρφιά τους δεν ήταν αξιόπιστα, κατάλληλα ή ασφαλή·

— η Hilti δεν έλαβε, για να ενημερώσει τους χρήστες των συστημάτων της, στοιχειώδη μέτρα προστασίας που, σύμφωνα με τις αποδείξεις που η ίδια προσκόμισε — ιδίως τη γνωμάτευση του καθηγητή Spencer του πανεπιστημίου του Cambridge, σχετικά με την ευθύνη του κατασκευαστή κατά το αγγλικό δίκαιο, έπρεπε να ληφθούν από κατασκευαστή που επιδεικνύει τη συνήθη επιμέλεια και ωθείται μόνο από πραγματικές ανησυχίες, από τις οποίες η Hilti ισχυρίζεται ότι διακατεχόταν·

— ακόμη και αν εξεταστούν υπό το ευνοϊκότερο δυνατό πρίσμα, τα αποδεικτικά στοιχεία που επικαλείται τώρα η Hilti για να αποδείξει την κατώτερη ποιότητα των καρφιών των Eurofix και Bauco δεν μπορούν να δικαιολογήσουν την ανάγκη παρεμποδίσεως, υπό κάθε περίσταση, για λόγους ασφάλειας ή αξιοπιστίας, της χρησιμοποιήσεως των καρφιών αυτών στα πιστόλια καρφώματος της Hilti. Αντίθετα, όπως η ίδια η Hilti εν μέρει δέχθηκε με την απάντησή της στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, υπάρχουν πολλές περιπτώσεις στις οποίες η χρήση των καρφιών αυτών σε συνδυασμό με τα πιστόλια καρφώματος και τα φυσίγγια της Hilti δεν μπορούν να προκαλέσουν καμιά βάσιμη ανησυχία από πλευράς ασφάλειας και αξιοπιστίας·

— η Hilti αναγνώρισε μέχρις ασκήσεως της προσφυγής ότι είχε αντιληφθεί ότι η επίκριση που διατύπωσε κατά των καρφιών που κατασκευάζουν οι παρεμβαίνουσες ίσως να μη γινόταν δεκτή εξεταζόμενη αμερόληπτα από δικαστήριο.

109 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το Δικαστήριο, με τις αποφάσεις της 25ης Φεβρουαρίου 1986, υπόθ. 193/83, Windsurfing International κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. 611), και της 11ης Νοεμβρίου 1986, υπόθ. 226/84, British Leyland κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. 3263· προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Darmon, σ. 3286), απέρριψε την επιχειρηματολογία την οποία προβάλλει η Hilti εν προκειμένω. Κατά την Επιτροπή, οι δύο προαναφερθείσες αποφάσεις δείχνουν ότι μια κατάχρηση κατά την έννοια του άρθρου 86 δεν μπορεί να δικαιολογηθεί με σκέψεις αναγόμενες στην ασφάλεια και την αξιοπιστία των σχετικών προϊόντων.

110 Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Hilti, αυτοανακηρυσσόμενη μοναδικός κριτής του « συμβιβαστού προς τα προϊόντα της » και παρακρατώντας συγχρόνως τις πληροφορίες που ήταν απαραίτητες για να καταστεί δυνατό στους τρίτους να καθορίσουν αν οι προδιαγραφές αυτές είναι αντικειμενικά αναγκαίες και αν τα καρφιά που κατασκευάζονται από άλλους προμηθευτές πληρούν τις προδιαγραφές αυτές, έδειξε σαφώς ότι ενδιαφερόταν να αποκλείσει, κατά το δυνατό, τους ανταγωνιστές παραγωγούς από την αγορά.

111 Όσον αφορά την υποχρέωση επιμελείας την οποία η Hilti ισχυρίζεται ότι υπέχει έναντι τρίτων, η Επιτροπή αντιτάσσει ότι οι περιπτώσεις στις οποίες στηρίζεται η γνωμάτευση του καθηγητή Spencer σχετικά με την ευθύνη της Hilti « δεν έχουν μεγάλη σχέση με τα υπό κρίση περιστατικά », και αυτό κατά το μέτρο, για παράδειγμα, που η Hilti ζήτησε από τον καθηγητή Spencer να λάβει ως αφετηρία ότι τα καρφιά που κατασκευάζονται από τους ανταγωνιστές της είναι, γενικά, κατώτερης ποιότητας από εκείνα που κατασκευάζει η ίδια και ότι μπορούν να εκραγούν κατά τη χρήση, πράγμα που συνεπάγεται μεγάλο κίνδυνο για τους χρήστες. Η γνωμάτευση αυτή δείχνει, εξάλλου, ότι η πρωταρχική υποχρέωση της Hilti — κατά τον καθηγητή Spencer — ήταν να επέμβει ενεργά για να προειδοποιήσει τους χρήστες των προϊόντων της κατά των υποτιθεμένων κινδύνων.

112 Η εταιρία Bauco, παρεμβαίνουσα, ισχυρίζεται ότι οι ισχυρισμοί της Hilti σχετικά με την έλλειψη ασφάλειας, την έλλειψη ελέγχου της ποιότητας και το ασυμβίβαστο των

καρφιών που κατασκευάζει προς τις συσκευές της Hilti, καθώς και την ψευδή διαφήμιση των καρφιών της, δεν βρίσκουν έρεισμα στα αποδεικτικά στοιχεία που επικαλείται η Hilti, τα οποία μάλιστα αντιφάσκουν προς τους ισχυρισμούς αυτούς.

113 Κατά την εταιρία Bauco, αυτό που η Hilti προσπάθησε στην πραγματικότητα να πράξει είναι η παράταση της περιόδου προστασίας της οποίας απολαύει δυνάμει των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας των οποίων είναι κάτοχος. Είναι όμως τώρα καιρός να καταστεί δυνατή η θέσπιση προδιαγραφών για τα καρφιά, τις δεσμίδες φυσιγγίων και τα πιστόλια, έτσι ώστε τόσο οι καταναλωτές όσο και οι ανταγωνιστές παραγωγοί, να μπορούν να επωφεληθούν από ένα μεγαλύτερο άνοιγμα της αγοράς.

114 Η εταιρία Profix, παρεμβαίνουσα, υπέβαλε μελέτη σχετικά με τις αναλύσεις της Hilti, το συμπέρασμα της οποίας είναι ότι τα προϊόντα της δεν είναι ούτε ελαττωματικά ούτε ποιότητας κατώτερης από εκείνα της Hilti.

*Νομική εκτίμηση*

115 Δεν αμφισβητείται ότι σε κανένα χρονικό σημείο της υπό κρίση περιόδου η Hilti δεν απευθύνθηκε στις αρμόδιες αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου με σκοπό να διαπιστωθεί από αυτές ότι η χρήση, στις συσκευές της δικής της κατασκευής, καρφιών παραγομένων από τις παρεμβαίνουσες, ήταν επικίνδυνη.

116 Η μόνη εξήγηση που παρέσχε η Hilti για την παράλειψη αυτή είναι ότι η χρησιμοποίηση από τη Hilti της δικαστικής ή διοικητικής οδού θα έβλαπτε ακόμη περισσότερο τα συμφέροντα των Bauco και Eurofix, απ' ό,τι η συμπεριφορά που ακολούθησε.

117 Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Αν η Hilti είχε χρησιμοποιήσει τις δυνατότητες που της έδινε η σχετική βρετανική νομοθεσία, τα νόμιμα δικαιώματα των παρεμβαινουσών ουδόλως θα είχαν θιγεί, σε περίπτωση που οι αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου είχαν δώσει ευνοϊκή συνέχεια στα αιτήματα της Hilti που αποσκοπούσαν

στην απαγόρευση της χρήσεως στις συσκευές της καρφιών παραγομένων από τις παρεμβαίνουσες, καθώς και, ενδεχομένως, κάθε απατηλούς διαφημίσεως εκ μέρους τους. Αν, αντίθετα, οι αρχές απέρριπταν τα αιτήματα αυτά, η Hilti πολύ δυσχερώς θα μπορούσε να εμμείνει στους ισχυρισμούς της κατά των Profix και Bauco.

118 Όπως απέδειξε η Επιτροπή, στο Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχουν νόμοι που καθιστούν δυνατή την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση πωλήσεως επικινδύνων προϊόντων καθώς και απατηλούς πληροφορήσεως σχετικά με τα χαρακτηριστικά ορισμένου προϊόντος. Υπάρχουν επίσης αρχές αρμόδιες για την εφαρμογή των νόμων αυτών. Υπό τις συνθήκες αυτές, είναι προφανές ότι δεν απόκειται σε μία επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση να λαμβάνει, με δική της πρωτοβουλία, μέτρα με σκοπό τον αποκλεισμό των προϊόντων που θεωρεί, καλώς ή κακώς, ως επικίνδυνα, ή τουλάχιστον ποιότητας κατώτερης από τα δικά της.

119 Πρέπει να προστεθεί, συναφώς, ότι θα διακυβευόταν η πρακτική αποτελεσματικότητα των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, αν η ερμηνεία, από την ενδιαφερόμενη επιχείρηση, των νομοθεσιών των διαφόρων κρατών μελών στον τομέα της ευθύνης του κατασκευαστή έπρεπε να υπερισχύσει των κοινοτικών κανόνων. Το επιχείρημα της Hilti που στηρίζεται στην υποχρέωση επιμέλειας που αυτή υπέχει δεν μπορεί, επομένως, να γίνει δεκτό.

**Ως προς την επίδραση επί του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών**

*Επιχειρήματα των διαδίκων*

120 Με το τρίτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως που αφορά την παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι καμιά από τις ενέργειες που της προσάπτονται δεν είχε επίδραση επί του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών κατά την έννοια του άρθρου 86. Για να στηρίξει αυτή την άποψη, ισχυρίστηκε ότι η αγορά, όπως καθορίστηκε από την Επιτροπή, δηλαδή η αγορά των καρφιών των « συμβιβαστών με τα εργαλεία Hilti » δεν αποτελεί πραγματική αγορά, επειδή τα καρφιά που παράγονται από τις παρεμβαίνουσες δεν είναι πράγματι συμβιβαστά κατά την έννοια που η ίδια προσδίδει σ' αυτήν την έκφραση. Οι παρεμβαίνουσες δεν μπορούν, επομένως, να επικαλεστούν βάσιμα ότι ανήκουν στην ίδια διάρθρωση ανταγωνισμού. Εν πάση περιπτώσει, μέτρα όπως τα προστατευόμενα από τη Συνθήκη, τα οποία εντάσσονται στο

πλαίσιο προλήψεως του αθέμιτου ανταγωνισμού, δεν μπορούν να αλλοιώσουν μια διάρθρωση ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 86, αλλά τείνουν μάλλον στην προστασία του προς όφελος του καταναλωτή.

121 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, επίσης, την άποψη ότι οι παρεμβαίνουσες, που εμπορεύονται τα καρφιά τους μόνο εντός του Ηνωμένου Βασιλείου, δεν θα είχαν ούτε περισσότερες ούτε λιγότερες δυνατότητες συμμετοχής στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, αν δεν είχε προσπαθήσει να περιορίσει τη χρήση των καρφιών Eurofix και Bauco στα δικά της συστήματα ΣΣΛΠ. Εξάλλου, η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι δεν υπάρχουν αποδείξεις περί επεμβάσεως στο νόμιμο δικαίωμα των ανεξαρτήτων διανομέων που είναι εγκατεστημένοι στην Κοινότητα να εξάγουν τα προϊόντα της Hilti εντός της ΕΟΚ, παρά μόνο ως προς τον περιορισμό των πωλήσεων δεσμίδων φυσιγγίων στην Eurofix. Το αίτημα που απηύθυνε συναφώς στους ανεξαρτήτους διανομείς της αφορούσε μόνο την Eurofix και δεν είχε ως σκοπό να εμποδίσει τις εισαγωγές ή τις εξαγωγές.

122 Στην επιχειρηματολογία αυτή η Επιτροπή αντιτάσσει ότι η Hilti δεν είχε δικαίωμα να ορίσει ως διαιτητής ποιες επιχειρήσεις ανταποκρίνονταν και ποιες δεν ανταποκρίνονταν στον δικό της ορισμό περί του « θεμιτού ανταγωνισμού ». Ακόμη και αν υποτεθεί ότι αποδεικνύεται ότι οι παρεμβαίνουσες προέβησαν σε απατηλή διαφήμιση, αυτό το γεγονός και μόνο δεν μπορεί να τους στερήσει το δικαίωμα να ασκούν τις δραστηριότητές τους στις σχετικές αγορές. Το γεγονός ότι καρφιά ΣΣΛΠ μπορούν να — και πράγματι — εισάγονται στο Ηνωμένο Βασίλειο δείχνει σαφώς ότι η συμπεριφορά της Hilti επηρέασε το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Επιβάλλοντας στους ανεξάρτητους διανομείς της γενική απαγόρευση εξαγωγής των δεσμίδων φυσιγγίων προς όλα τα κράτη μέλη της ΕΟΚ, η Hilti έλαβε σαφώς μέτρα ικανά να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

*Νομική εκτίμηση*

123 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει συναφώς ότι, κατά το άρθρο 86 της Συνθήκης, είναι ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά και απαγορεύεται κάθε κατάχρηση ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

124 Επιπλέον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, εν προκειμένω, ο ανταγωνισμός που προκύπτει από εμπορική δραστηριότητα ασκούμενη από τις παρεμβαίνουσες πρέπει να θεωρηθεί θεμιτός υπό το πρίσμα των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, εφόσον οι αρμόδιες αρχές δεν διαπίστωσαν ότι η συμπεριφορά τους προσβάλλει τα δικαιώματα της Hilti.

125 Η Hilti, προσπαθώντας να εμποδίσει την πώληση των αποκαλουμένων « συμβιβαστών προς τα εργαλεία της Hilti » καρφιών, που παράγονται από τις παρεμβαίνουσες, έλαβε μέτρα ικανά να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Πράγματι, οι καταχρήσεις που περιόρισαν τη διείσδυση αυτών των ανεξάρτητων κατασκευαστών στην αγορά όχι μόνο έβλαψαν τα εμπορικά τους συμφέροντα στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά σταμάτησαν ή εμπόδισαν και τις εξαγωγές που έγιναν, δυνητικά, επικερδείς λόγω των σημαντικών διαφορών τιμής μεταξύ των κρατών μελών.

126 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

**Ως προς τους λόγους ακυρώσεως που αφορούν την παράβαση των άρθρων 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, και 190 της Συνθήκης**

*Επιχειρήματα των διαδίκων*

127 Η Hilti, αναφερόμενη στο ανακοινωθέν τύπου που έδωσε η Επιτροπή στη δημοσιότητα στις 24 Δεκεμβρίου 1987, ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή αγνόησε τις διατάξεις του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, επιβάλλοντάς της πρόστιμο για τα φερόμενα πραγματικά περιστατικά, για τα οποία η απόφαση δεν αναφέρει πουθενά ότι συνιστούσαν κατάχρηση. Η προσφεύγουσα, αναφερόμενη στον ισχυρισμό της Επιτροπής που περιέχεται στο ανακοινωθέν αυτό, κατά τον οποίο με τις εμπορικές πρακτικές της Hilti μπόρεσε να εφαρμόσει τιμές πολύ διαφορετικές στα διάφορα κράτη

μέλη, παρατηρεί ότι οι διαφορές αυτές ως προς τις τιμές θεωρήθηκαν, τόσο με την προσβαλλομένη απόφαση όσο και με την κοινοποίηση των αιτιάσεων που προηγήθηκε, ως « οικονομικές συνέπειες της συμπεριφοράς της Hilti ». Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η αλλαγή αυτή προοπτικής συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων υπερασπίσεως, επειδή δεν της αναφέρθηκε σε εύθετο χρόνο ότι έπρεπε να αντιμετωπίσει αυτό το πρόβλημα ως ισχυρισμό περί καταχρήσεως. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει, συναφώς, ότι η απόφαση δεν περιέχει καμιά αναφορά ως προς τη σκοπιμότητα της επιβολής παραδειγματικού προστίμου και, χωρίς το ανακοινωθέν τύπου, δεν θα είχε ποτέ πληροφορηθεί τον πραγματικό λόγο για τον οποίο της επιβλήθηκε πρόστιμο ύψους 6 εκατομμυρίων ECU.

128 Υπό το πρίσμα αυτό η Hilti ισχυρίζεται, εξάλλου, ότι πρόκειται για βαρύ πρόστιμο, « κατά πολύ ανώτερο του 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε στην Κοινότητα για τις στερεώσεις που λειτουργούν με πυρίτιδα το 1986 (...) » Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι οι λόγοι για τους οποίους ενήργησε, τα αποδεικτικά στοιχεία επί των οποίων στηρίχθηκε, οι προσπάθειες περιορισμού των αποτελεσμάτων των ενεργειών της και η μη παραγωγή πραγματικού οικονομικού αποτελέσματος από τα μέτρα που έλαβε δεν συνηγορούν στην επιβολή του λεγομένου « παραδειγματικού » προστίμου. Οι παραβάσεις που της προσάπτονται αφορούν σχεδόν αποκλειστικά το Ηνωμένο Βασίλειο και δεν έχουν, κατά συνέπεια κανένα αποτέλεσμα επί της διαρθρώσεως του ανταγωνισμού στο σύνολο της Κοινότητας. Στο ίδιο το Ηνωμένο Βασίλειο οι φερόμενες παραβάσεις δεν μπόρεσαν να επηρεάσουν τις παρεμβαίνουσες. Η προσφεύγουσα αρνείται ότι διέπραξε τις παραβάσεις εκ προθέσεως. Εξάλλου, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η Επιτροπή δεν απέδωσε καθόλου προσοχή στα θετικά μέτρα που έλαβε. Απ' όσα γνωρίζει, τόσο υψηλό πρόστιμο ουδέποτε επιβλήθηκε σε εταιρία που ανέλαβε εκουσίως υποχρεώσεις έναντι της Επιτροπής και κατήρτισε πρόγραμμα συμμορφώσεως προς τους κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού.

129 Κατά την Επιτροπή, η Hilti « έκανε κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης της με πολλούς σημαντικούς τρόπους ». Οι καταχρήσεις αυτές είχαν ως σκοπό να εμποδίσουν ή να περιορίσουν τη διείσδυση ανταγωνιστών στην αγορά ή να βλάψουν ή και να αποκλείσουν τους υφιστάμενους ανταγωνιστές. Κατά την Επιτροπή, οι παραβάσεις αυτές είχαν ως σκοπό να προσβάλουν το σύνολο της διαρθρώσεως του ανταγωνισμού. Όλες οι παραβάσεις διαπράχθηκαν τουλάχιστον εξ αμελείας και ορισμένες εκ προθέσεως. Η

Επιτροπή θεωρεί ότι οι καταχρήσεις ανάγονται, σε ορισμένες περιπτώσεις, τουλάχιστον στο 1981 και διήρκεσαν μέχρι την προσωρινή ανάληψη υποχρεώσεως από τη Hilti το 1985. Αποδείχθηκε επίσης, ότι ορισμένες από αυτές εξακολούθησαν ακόμη και μετά την ανάληψη της υποχρεώσεως αυτής. Ως προς την αιτιολόγηση του προστίμου, αυτή προκύπτει σαφώς από την απόφαση, που διευκρινίζει ότι η παράβαση ήταν « σοβαρή και μακροχρόνια », πράγμα που οδήγησε την Επιτροπή στην επιβολή « υψηλού προστίμου » στη Hilti.

130 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι έλαβε υπόψη, ως ελαφρυντικές περιστάσεις, τη συνεργασία της Hilti, δηλαδή ιδίως:

— την προσωρινή δέσμευση που αυτή ανέλαβε το 1985·

— τη μόνιμη δέσμευση που ανέλαβε το 1987·

— το γεγονός ότι η Hilti αναγνώρισε ότι ακολούθησε πρακτικές που η Επιτροπή θεωρεί καταχρηστικές.

131 Η Επιτροπή ισχυρίζεται, τέλος, ότι η φερομένη καλή πίστη της Hilti διαψεύδεται από διάφορα στοιχεία, όπως το γεγονός ότι αυτή είχε γνώση, ήδη από τον Απρίλιο 1982, της υπάρξεως « δυνητικής αντιθέσεως προς τους κανόνες του ανταγωνισμού », όπως προκύπτει από επιστολή της 8ης Απριλίου 1982 που απευθύνθηκε από ένα διευθυντικό στέλεχος του ομίλου Hilti σε άλλο, και ανέφερε την άποψη που διατύπωσε προς αυτή την κατεύθυνση ερωτηθείς δικηγόρος· ότι αρνήθηκε, με την προαναφερθείσα επιστολή της 23ης Μαρτίου 1983, ότι ακολούθησε την προσαπτόμενη συμπεριφορά και ότι θεώρησε ότι « κάθε χρηματοοικονομική ζημία συνεπεία του προστίμου θα ήταν μάλλον μικρή σε σχέση με την αξία της σχετικής αγοράς », όπως προκύπτει από εσωτερικό χωρίς ημερομηνία τηλετύπημα της Hilti.

*Νομική εκτίμηση*

132 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι δυνάμει του άρθρου 15 του κανονισμού 17 οι παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού τιμωρούνται με πρόστιμα ύψους μέχρι ποσοστού 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. απόφαση της 7ης Ιουνίου 1983, υπόθ. 100/80 έως 103/80, SA Musique Diffusion française κ. λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825), το ποσοστό αυτό αφορά τον συνολικό κύκλο εργασιών της επιχειρήσεως. Κατά το άρθρο 15, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 17, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της.

133 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, καταρχάς, ότι η προσφεύγουσα δεν ισχυρίστηκε ότι το πρόστιμο των 6 εκατομμυρίων ECU που της επιβλήθηκε υπερβαίνει το όριο του 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε η Hilti το 1986 και κανένα από τα στοιχεία της δικογραφίας δεν οδηγεί στη σκέψη ότι έγινε υπέρβαση του ορίου αυτού.

134 Το Πρωτοδικείο κρίνει ότι ορθώς η Επιτροπή θεώρησε ότι οι διαπιστωθείσες παραβάσεις ήταν ιδιαίτερα σοβαρές. Πράγματι, αποσκοπούσαν στον αποκλεισμό των μικρών επιχειρήσεων που απλώς ασκούσαν εν προκειμένω το δικαίωμά τους, δηλαδή παρήγαν και πωλούσαν καρφιά προοριζόμενα να χρησιμοποιηθούν στα πιστόλια καρφώματος της εταιρίας Hilti. Η συμπεριφορά αυτή συνιστά πραγματικά σοβαρή προσβολή του ανταγωνισμού. Εξάλλου, δεν αμφισβητείται ότι οι παραβάσεις διήρκεσαν επί χρονικό διάστημα περίπου τεσσάρων ετών, δηλαδή περίοδο όχι αμελητέα. Επιπλέον, τα έγγραφα που προσκόμισε η Επιτροπή αποδεικνύουν ότι η Hilti είχε συνείδηση του γεγονότος ότι οι ενέργειές της μπορούσαν να συνιστούν παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, πράγμα που δεν την οδήγησε ωστόσο στη παύση τους, και ότι διέπραξε εκ προθέσεως τις παραβάσεις που της προσάπτονται.

135 Οι ελαφρυντικές περιστάσεις που απαριθμούνται στην παράγραφο 103 της αποφάσεως δεν είναι ικανές, κατά το Πρωτοδικείο, να τροποποιήσουν αυτή την εκτίμηση· επίσης δεν συνάγεται από κανένα στοιχείο της δικογραφίας ότι η Hilti ακολούθησε πολιτική αντίθετη στον ανταγωνισμό για λόγους αναγόμενους στην ασφάλεια και αξιοπιστία των συσκευών της. Πράγματι, η Hilti δεν προσκόμισε καμιά απόδειξη, υπό μορφή

μελετών που να εκπονήθηκαν κατά τον χρόνο των υπό κρίση περιστατικών από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, σχετικά με το ότι τα καρφιά που παρήγαν οι παρεμβαίνουσες ήταν επικίνδυνα ή, τουλάχιστον, ποιότητας γενικά κατώτερης σε σχέση με τα δικά της προϊόντα.

136 Ως προς το προαναφερθέν ανακοινωθέν τύπου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι ο δικαστικός έλεγχος του Πρωτοδικείου μπορεί να αφορά μόνο την απόφαση που εκδόθηκε από την Επιτροπή. Επειδή από κανένα στοιχείο του ανακοινωθέντος αυτού δεν προκύπτει ότι η επίδικη απόφαση στηρίζεται σε σκέψεις άλλες εκτός των περιλαμβανομένων σε αυτό, το σχετικό επιχείρημα της Hilti πρέπει να απορριφθεί. Το γεγονός ότι η Επιτροπή χαρακτήρισε το επιβληθέν πρόστιμο ως « παραδειγματικό » δεν αρκεί για να αποδείξει ότι το ύψος του είναι υπερβολικό. Μολονότι κακώς η Επιτροπή αναφέρθηκε, στο ανακοινωθέν τύπου, στην ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της διαπιστωθείσας καταχρήσεως, αφενός, και των τιμών που εφαρμόζονται στα διάφορα κράτη μέλη, αφετέρου, ενώ η ύπαρξη ενός τέτοιου συνδέσμου δεν μνημονεύεται τουλάχιστον υπ' αυτή τη μορφή, στην απόφαση, οι αιτιολογικές σκέψεις της τελευταίας δικαιολογούν επαρκώς το επιβληθέν πρόστιμο. Επομένως, δεν μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή στήριξε στην πραγματικότητα την απόφασή της σε σκέψεις μη εκτιθέμενες σε αυτή.

137 Ενόψει των ανωτέρω το Πρωτοδικείο κρίνει ότι το πρόστιμο που επιβλήθηκε στη Hilti δεν είναι υπερβολικό. Οι σχετικοί ισχυρισμοί της Hilti πρέπει, επομένως, να απορριφθούν.

138 Κατά συνέπεια, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

**Επί των δικαστικών εξόδων**

139 Κατά τον κανονισμό διαδικασίας ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Επειδή η προσφεύγουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων των παρεμβαινουσών.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ( δεύτερο τμήμα )

αποφασίζει:

**1) Απορρίπτει την προσφυγή.**

**2) Καταδικάζει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων των παρεμβαινουσών.**

Saggio Γεραρής

Briët Barrington Vesterdorf

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Δεκεμβρίου 1991.

Ο Γραμματέας

H. Jung

Ο Πρόεδρος

A. Saggio